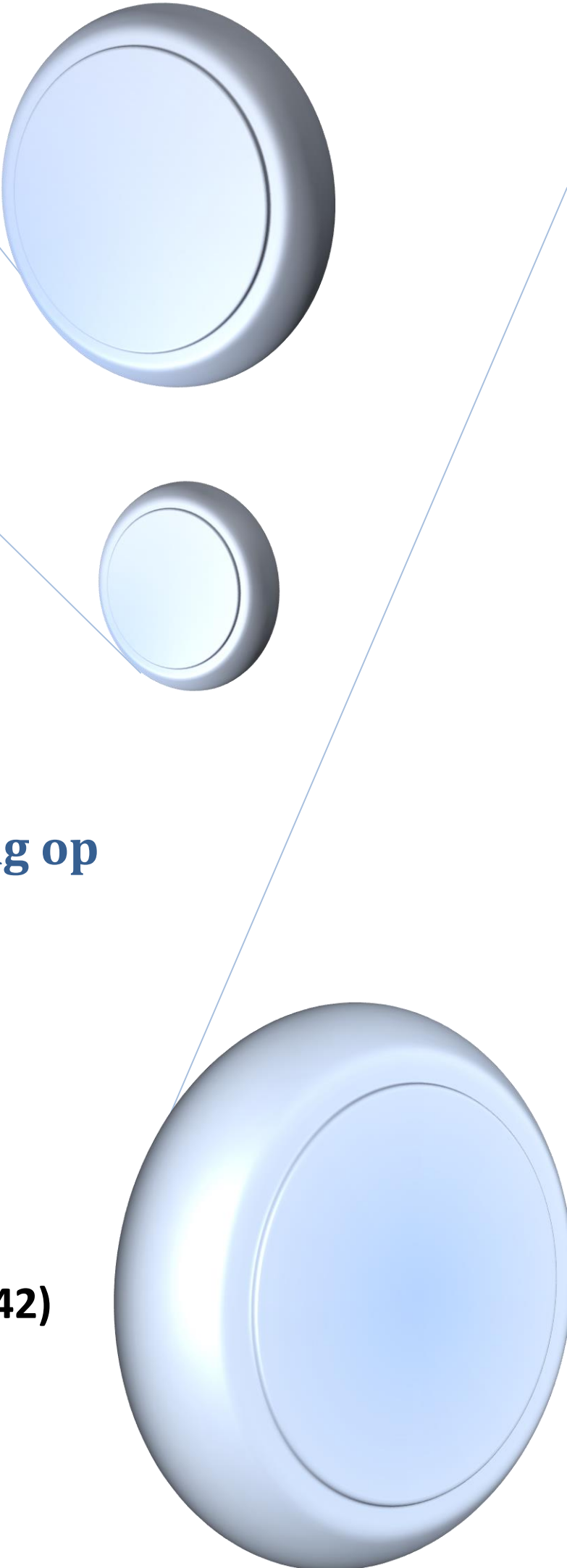

Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling op SBO Merlijn

HBO Pedagogiek 2013-2014

Irene van Uden (0831542)

Juni 2014

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling op SBO Merlijn'. Het onderwerp dat gekozen is voor deze scriptie, is de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Er is onderzoek gedaan in opdracht van SBO Merlijn, waarbij is gekeken naar het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling binnen deze speciale basisschool. Er is onderzocht op welke manier er nu met de meldcode gewerkt wordt en waar verbetering in kan worden aangebracht. Ten slotte zijn er aanbevelingen geschreven.

Ik heb met erg veel plezier aan het onderzoek gewerkt. Ik heb SBO Merlijn als een open en betrokken school ervaren. Van de leerkrachten tot het ondersteunende personeel hebben er voor gezorgd dat ik mijn onderzoek kon uitvoeren op SBO Merlijn en hebben daarbij hun medewerking verleend. Ik heb deze betrokkenheid en samenwerking als erg prettig ervaren en mede door deze omstandigheden kan ik zeggen dat het onderzoek plezierig was om uit te voeren. Daarom wil ik ook alle medewerkers van SBO Merlijn bedanken voor hun inzet en met name Miriam Busse voor haar ondersteuning en feedback gedurende mijn onderzoek.

Daarnaast wil ik ook mijn afstudeerbegeleidster Hafida El-Gharbaoui bedanken voor haar inzet en betrokkenheid, precies wanneer ik daar behoefte aan had. Haar feedback en aansturing hebben er voor gezorgd dat ik mijn onderzoek professioneel en goed kon uitvoeren.

Afsluitend wil ik Wilma van Uden, Esther Dekker en Ilonka Stougje bedanken voor het uitvoerig lezen van mijn scriptie en deze te voorzien van feedback. Zij hebben mede gezorgd voor de puntjes op de i!

Veel leesplezier gewenst!

Den Haag, juni 2014.

Inhoudsopgave

Voorwoord	blz. 1
Inhoudsopgave	blz. 2
Summary	blz. 3
Samenvatting	blz. 4
Inleiding	blz. 5
Hoofdstuk 1 Situatie- en probleemanalyse	blz. 6
1.1 SBO Merlijn	blz. 6
1.2 Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	blz. 8
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	blz. 10
2.1 Kindermishandeling	blz. 10
2.2 Huiselijk geweld	blz. 12
Hoofdstuk 3 Onderzoeksvraag	blz. 14
3.1 Onderzoeksdoel	blz. 14
3.2 Hoofdvraag	blz. 14
3.3 Deelvragen	blz. 14
Hoofdstuk 4 Onderzoeksmethoden	blz. 15
4.1 Type onderzoek	blz. 15
4.2 Interviews	blz. 15
4.3 Enquêtes	blz. 16
4.4 Observaties IZOCO vergaderingen	blz. 16
4.5 'Zorgmanager'	blz. 16
4.6 Eigen ervaring	blz. 16
4.7 Validiteit	blz. 17
4.8 Betrouwbaarheid	blz. 17
4.9 Bruikbaarheid	blz. 17
Hoofdstuk 5 Resultaten	blz. 18
5.1 Deelvraag 1	blz. 18
5.2 Deelvraag 2	blz. 21
5.3 Deelvraag 3	blz. 24
5.4 Conclusie.....	blz. 26
5.5 Internationaal component	blz. 27
Hoofdstuk 6 Discussie	blz. 28
Hoofdstuk 7 Aanbevelingen	blz. 29
Hoofdstuk 8 Slotwoord	blz. 30
Hoofdstuk 9 Literatuurlijst	blz. 31
Bijlagen	blz. 33
Bijlage 1: Vragenlijst	blz. 34
Bijlage 2: Enquête.....	blz. 36
Bijlage 3: Observatieformulier	blz. 37

Summary

The Act 'Reporting code domestic violence and child abuse' has been introduced since the 1th. of July 2013. This means that it's mandatory for every organization and every school which is working with children to implement this code. This code provides actions how to act when a professional have suspicions of child abuse and/or neglect. Therefore had SBO Merlijn, a special primary school in The Hague, the next central question during this research: **'Which parts of the Reporting code domestic violence and child abuse can be improved at SBO Merlijn?'** This question is separated into the next three sub-questions to get the central question answered:

1. What is going well during working with the code domestic violence and child abuse at this moment at SBO Merlijn?
2. What is missing during working with the code domestic violence and child abuse at this moment at SBO Merlijn?
3. What needs SBO Merlijn to work as good as possible according to the code domestic violence and child abuse?

By doing interviews, surveys, observations during meetings and an analyze of the system 'Zorgmanager', data has been collected and analyzed. Shown by the results, many parts of the Code domestic violence and child abuts are already in use by the employees of SBO Merlijn. They signaling child abuse adequate, they have enough consultation and they know that it is very important to have conversations with the children and their parents about their suspicions. Although many parts are going very well at this moment, there are definitely some parts which can be improved. The code should be scaled to fit SBO Merlijn including a list of recommendations and goals to operate in accordance with the code as much as possible. It's for example necessary to pay attention at the signaling lists and at this moment it's for many employees indistinct who is responsible and who can be contacted when an employee has questions about the code.

At last it's important to increase the knowledge about the code. In this way the employees will be aware of the code and its actions when they have suspicions of child abuse and/or neglect.

Samenvatting

Sinds 1 juli 2013 is de Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling ingevoerd. Dit betekent dat alle organisaties en scholen die met kinderen werken, verplicht zijn een meldcode te implementeren die handvatten bieden wanneer er sprake is van een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld. Dit geldt dus ook voor SBO Merlijn, een basisschool voor speciaal onderwijs in Den Haag. De vraagstelling die tijdens dit onderzoek centraal stond was:

‘Welke onderdelen en stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kunnen verbeterd worden op SBO Merlijn?’

Er is daarbij gekozen om gebruik te maken van drie deelvragen. Dat zijn de volgende:

1. Wat gaat er op dit moment goed tijdens het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?
2. Wat mist SBO Merlijn op dit moment tijdens het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?
3. Wat is er nog nodig voor SBO Merlijn om zo volledig mogelijk te kunnen werken volgens de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

Door middel van het afnemen van interviews onder enkele medewerkers van SBO Merlijn, het uitzetten van enquêtes bij de geïnterviewden, twee observaties tijdens de IZOCO vergadering en het analyseren van het systeem ‘Zorgmanager’, zijn de gegevens verzameld en vervolgens geanalyseerd. Uit deze analyses is naar voren gekomen dat veel stappen van de meldcode op dit moment al terug komen in de huidige manier van werken op de school. Zo wordt er signaleerd, voldoende overlegd tussen de betrokken collega’s en zien de medewerkers in dat het belangrijk is om gesprekken met de leerling en ouders te voeren over de signalen. Naast dat er veel zaken tijdens het werken met de meldcode goed gaan en terug worden gezien, worden er ook een aantal zaken gemist en valt hier verbetering in te halen. Per stap van de meldcode zijn er aanbevelingen opgesteld die als doel hebben om uiteindelijk zo volledig mogelijk volgens de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling te werken. Zo is het belangrijk dat de meldcode op maat wordt geschreven voor SBO Merlijn, waarin ook aandacht wordt besteed aan de signaleringslijsten en risicotaxatie modellen. Daarnaast kunnen in de diverse stappen ook de vaardigheden van de medewerkers verbeterd worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de gespreksvoering met de leerling en met de ouders. Ten slotte is het belangrijk dat de medewerkers meer informatie krijgen over de inhoud van de stappen van de meldcode, omdat uit het onderzoek blijkt dat deze op sommige fronten nog onvolledig is. Veel medewerkers weten ongeveer wel wat de meldcode inhoud, maar weten het niet precies. Door de kennis over de stappen van de meldcode te vergroten, kunnen de medewerkers bewuster met dit proces omgaan.

Inleiding

‘Het houdt niet op, niet vanzelf.’ Dit is de slogan van de publiekscampagne van de Rijksoverheid die in 2012 is gestart (publiekscampagne, n.d.). Deze publiekscampagne is bedoeld om mensen te informeren over huiselijk geweld en ze bewust te maken van welke acties zij kunnen ondernemen wanneer zij huiselijk geweld vermoeden in hun omgeving. Huiselijk geweld is een onderwerp wat de afgelopen jaren steeds meer aandacht krijgt in de media en waar de Rijksoverheid in de wetgeving meer aandacht aan heeft besteed (publiekscampagne, n.d.).

Uit het artikel ‘Een ziekenhuis blind voor geweld tegen kind’ uit het Algemeen Dagblad (24 september 2013) blijkt dat veel ziekenhuizen te weinig gevallen van kindermishandeling melden. Het onderzoek stelt dat gemiddeld één op de 120 kinderen te maken heeft gehad met kindermishandeling. Veel ziekenhuizen komen echter nog niet aan deze hoeveelheid meldingen. Enkele ziekenhuizen melden kindermishandeling zelfs bijna niet.

Daarnaast is de moordzaak van de broertjes Ruben en Julian een extreem voorbeeld van kindermishandeling, waarbij een dodelijke afloop het gevolg was. Deze zaak was in mei 2013 in het nieuws en hierbij was er diverse kritiek vanuit verschillende media over Bureau Jeugdzorg (Volkskrant, 6 juni 2013). Uit de maatschappij bestaat de wens om meer aandacht te besteden aan kindermishandeling in de wetgeving.

Eén van deze wetten is de wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Deze wet is ingegaan op 1 juli 2013 en stelt dat instanties waar professionals werken met kinderen, verplicht zijn te beschikken over een Meldcode voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Deze meldcode bestaat uit een stappenplan, waarin staat toegelicht hoe professionals kunnen handelen wanneer zij een vermoeden hebben van kindermishandeling (Staatsblad, 2013). Dit vraagt van veel professionals die werken met kinderen om hun houding met betrekking tot het signaleren van kindermishandeling te veranderen. Binnen instanties moet er voldoende kennis zijn om de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling te implementeren. Daarnaast moeten er verschillende faciliteiten binnen een instantie aangepast worden (Staatsblad, 2013). Het doel van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is om de signalen van kindermishandeling vroegtijdig op te pakken en waar nodig actie te ondernemen om het geweld te stoppen. Dit is de verantwoordelijkheid van alle instellingen en professionals die met kinderen werken (Actieplan Kinderen Veilig Thuis, 2007).

De speciale basisschool Merlijn in Den Haag heeft ook te maken met deze wetsverandering. Deze wet heeft tot gevolg dat de school een meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld moet implementeren, zodat ook deze school bij vermoedens van kindermishandeling kunnen handelen via de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. De Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is sinds 1 juli 2013 ingevoerd op SBO Merlijn. Naar aanleiding hiervan ontstaat de volgende vraag die uitgewerkt zal worden in deze scriptie:

‘Welke onderdelen en stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kunnen verbeterd worden op SBO Merlijn?’

Hoofdstuk 1 - Situatie- en probleemanalyse

In dit hoofdstuk zal de situatie en het probleem rondom het onderzoek worden toegelicht en uitgewerkt.

1.1 SBO Merlijn

De organisatie waar het onderzoek heeft plaatsgevonden is SBO Merlijn, een school voor speciaal basisonderwijs in Den Haag. Belangrijke waarden voor de school zijn verbondenheid en relatie. Dit betekent dat de leerlingen zich veilig moeten voelen. Daarnaast staan ze voor competentie, wat inhoudt dat de leerlingen het vertrouwen moeten voelen om een taak aan te kunnen. Ook staat de school voor autonomie, leerlingen hebben het recht om iets over hun taken en doelen te zeggen (SBO Merlijn, n.d.). Naast deze visie heeft de school ook nog enkele waarden centraal staan in het werken met hun leerlingen. De eerste waarde zegt: 'wij geloven in ieder kind.' Hiermee wordt bedoeld dat de school op zoek gaat naar de kracht van een leerling en dit door middel van het geven van vertrouwen versterkt wordt. Dit komt overeen met de visie waar de school voor staat. De tweede waarde die SBO Merlijn belangrijk vindt is: 'leren is voor het leven.' Leren is van belang om goed voorbereid de maatschappij te betreden. SBO Merlijn staat er voor om iedere leerling zo goed mogelijk naar hun eigen mogelijkheden te onderwijzen in kennis, vaardigheden en inzichten om hen zo voor te bereiden op de maatschappij. Met de waarde 'weet wie je bent en doe wat je kan' wil SBO Merlijn bereiken dat iedere leerling zichzelf leert kennen en leert waar hun talenten liggen. Ook verantwoordelijkheid nemen is hier een belangrijk onderdeel in. De vierde waarde 'leren doe je zelf maar niet alleen', zegt dat leerling én leerkracht actief zijn in het leren. Door middel van interactie en uitdaging probeert de leraar het beste uit een leerling te halen. Tot slot staat de waarde 'zorg voor jezelf, voor de ander en voor de omgeving' ervoor dat alle leerlingen zich veilig voelen binnen de school. Door op een respectvolle manier met elkaar om te gaan wordt een veilige sfeer nagestreefd.

De leerlingen van de school worden in vier lagen verdeeld: de kleuterbouw, de onderbouw, de middenbouw en de bovenbouw (SBO Merlijn, n.d.). Binnen de verschillende lagen is geen onderscheid gemaakt in groepen gebaseerd op leeftijd, er zitten dus leerlingen met verschillende leeftijden in één klas. Per bouw zijn drie of vier klassen. Dit betekent dus ook dat een leerling meerdere jaren dezelfde leerkracht heeft. Daarnaast krijgen de leerlingen rekenen, taal en lezen per laag in een vaklokaal, dit worden werktijden genoemd. Aan het begin van de dag mogen de leerlingen kiezen wanneer ze welke werktijd willen doen. Vervolgens volgen ze iedere werktijd in een ander vaklokaal met een vaste vakleerkracht per vaklokaal. Er is per bouw dus een vaste vakleerkracht voor rekenen, taal en lezen. De rest van de dag is de leerling bij zijn stamgroep in de klas met een vaste leerkracht (SBO Merlijn, n.d.).

SBO Merlijn heeft verschillende medewerkers in haar team. Het grootste gedeelte van de medewerkers bestaat uit leerkrachten. Daarnaast is er een begeleidingsteam aanwezig waarin een schoolmaatschappelijk werker (SMW'er), een psycholoog, een logopedist en twee intern begeleiders werkzaam zijn. Er is één interne begeleider (IB'er) beschikbaar voor de kleuter- en onderbouw en één interne begeleider voor de midden- en bovenbouw. Verder zijn er nog aanvullende leerkrachten, zoals de gymleerkracht, de handvaardigheidsleerkracht en de begeleider van de huiskamer. Dit team staat onder begeleiding van een directie (SBO Merlijn, n.d.).

De huiskamer is een plek binnen de school waar de leerlingen om verschillende redenen naar toe kunnen gaan. Zo kunnen de leerlingen daar aan opdrachten werken, kunnen ze uitzieken op de bank, is er de mogelijkheid dat de leerlingen een bezoekje aan de huiskamer als beloning krijgen en kunnen ze in de huiskamer ruzies oplossen. De huiskamer is daarmee te vergelijken met een huiskamer thuis; het is een ruimte die voor verschillende doeleinden gebruikt kan worden. De leerlingen worden daar begeleid door een medewerker die altijd aanwezig is in de huiskamer (SBO Merlijn, n.d.).

SBO Merlijn werkt met het programma 'Zorgmanager'. Dit is een programma waarin leerkrachten verschillende zaken kunnen noteren over de leerlingen in hun klas. Het gaat dan bijvoorbeeld om onderwerpen op het gebied van leren. Daarnaast kan het ook gaan over de thuissituatie, een conflict op school of een gesprek met het kind. Ook worden in 'Zorgmanager' documenten geüpload en verslagen van besprekingen genoteerd. Kortom, 'Zorgmanager' is een digitaal dossier van ieder kind. Daarnaast bestaat er ook het LIF, het leerling informatie formulier. Het LIF is een groeidocument; ieder half jaar (na de toetsperiode) vult de stamgroepleerkracht het aan met nieuwe informatie over de leerling. De vakgebieden worden aangevuld door de vakleerkrachten lezen, taal en rekenen. Het LIF bestaat uit onder andere de volgende onderdelen: de personalia, de schoolloopbaan, thuissituatie, psychologische diagnoses, het gedrag van de leerling gedurende de afgelopen periode, werkhouding, een overzicht van de ontwikkeling van de schoolse vakken en eventuele ingezette extra hulp.

Tot slot heeft SBO Merlijn twee manieren waarbij leerlingen besproken worden in vergaderingen. Allereerst is dit de leerlingbespreking waarin alle leerlingen per groep besproken worden. De groepsleerkracht en intern begeleider zijn hierbij aanwezig. Wanneer een leerkracht extra zorgen heeft, kan een kind aangemeld worden bij de Interne Zorgcommissie (IZOCO). Hier komen problemen aan de orde die niet besproken worden in de reguliere vergaderingen. Bij de IZOCO vergaderingen zijn de groepsleerkracht, psycholoog, intern begeleider, schoolarts, een medewerker van Bureau Jeugdzorg, een medewerker stichting MEE en de schoolmaatschappelijk werker aanwezig.

1.2 Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Op 14 maart 2013 is de wet ingevoerd die stelt dat het verplicht is voor bepaalde instanties waar professionals werken met kinderen om te beschikken over een Meldcode voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Deze instanties dienen de kennis en het gebruik daarvan te bevorderen. Deze wet is ingegaan op 1 juli 2013 (Staatsblad, 2013). De Meldcode voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling bestaat uit een stappenplan die een professional moet doorlopen wanneer er vermoedens zijn van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Het doel van de meldcode is om de professional te ondersteunen in een vroegtijdige en effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Het is geen doel om zoveel mogelijk meldingen te genereren (Ministerie VWS, 2013).

De Rijksoverheid (n.d.) verdeelt de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de volgende vijf stappen:

1. Signalen in kaart brengen van het huiselijk geweld en de kindermishandeling;
2. Collegiale consultatie en wanneer nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK);
3. Gesprek voeren met de cliënt en zijn ouders;
4. Wegen van de kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Bij twijfel wederom contact opnemen met het AMK;
5. Beslissing nemen: melden of zelf hulp organiseren.

Het AMK geeft advies en onderzoekt vermoedelijke situaties van kindermishandeling en brengt, waar nodig, de juiste hulp op gang. Iedereen die zorgen heeft over een kind mag contact opnemen met het AMK. Dit geldt voor zowel professionals als de omgeving van het kind. Denk dan aan een vriend, buurman of oma (over het AMK, 2013).

Bij het AMK kunnen professionals en kennissen zowel advies vragen als een melding doen. In 2011 steeg het aantal telefoontjes naar het AMK enorm: van ongeveer 34.000 telefoontjes in 2004, naar 65.000 in 2012. Deze telefoontjes waren zowel voor adviesgesprekken als voor daadwerkelijke meldingen. In 2012 werden 45.887 adviezen gegeven en uiteindelijk 19.453 onderzoeken gestart. Dit zijn vergeleken met 2011 minder adviezen en meer onderzoeken (aantal meldingen kindermishandeling stabiel, 2013). De meldingen die leiden tot een advies zijn voor 55% afkomstig van professionals en voor 45% van kennissen in de persoonlijke omgeving. De meldingen die leiden tot een onderzoek zijn voor 75% afkomstig van professionals (aantal meldingen kindermishandeling stabiel, 2013).

In het Staatsblad (2013), waarin de wet wordt toegelicht en uitgewerkt, staan een aantal eisen voor de wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Volgens het Staatsblad (2013) bevat een meldcode ten minste de volgende elementen:

- Ten eerste moet de meldcode een stappenplan bevatten zoals hierboven beschreven staat.
- Daarnaast moet er een verdeling van de verantwoordelijkheden onder medewerkers binnen een organisatie vastgesteld worden. Er moet binnen een organisatie duidelijk zijn wie welke taken heeft in het werken met de meldcode;
- Ten slotte moet in het werken met de meldcode specifieke aandacht zijn voor de wijze waarop professionals moeten omgaan met gegevens waarvan zij weten dat het om vertrouwelijke informatie gaat of dit vermoeden.

De Inspectie van Onderwijs (n.d.) stelt dat de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling voor alle scholen wettelijk verplicht is. Zij controleren of de meldcode geïmplementeerd is binnen de school en stellen dat een school ook de ruimte krijgt om een eigen meldcode te implementeren. Zaken waar een school op moet letten zijn: wie wordt de vertrouwenspersoon van een school en bij wie kunnen leraren terecht met hun vragen over deze meldcode? (inspectie van onderwijs, n.d.). Naast dat de Inspectie van Onderwijs toezicht houdt op de implementatie van de meldcode, heeft ook de gemeente hier een belangrijk rol in. De gemeenten richten zich op de vragen of er een meldcode beschikbaar is binnen de organisatie, of deze meldcode voldoet aan de vooraf gestelde eisen en wat organisaties doen om de kennis hierover te bevorderen (ministerie VWS, 2013).

Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in primair onderwijs (2013) stelt dat er een belangrijke taak voor leerkrachten ligt in de meldcode binnen het onderwijs. Dit komt, omdat leerkrachten het meeste in contact staan met de leerlingen. Om te kunnen signaleren dient een leerkracht te beschikken over een bepaalde kennis over kindermishandeling en huiselijk geweld (Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in primair onderwijs, 2013). Het is belangrijk dat leerkrachten daadkrachtig zijn in het gebruiken van de meldcode. Onwetendheid en angst voor het beladen onderwerp kan er voor zorgen dat leerkrachten er van weerhouden worden om hun signalen te delen met collega's. De meldcode heeft ook als doel om kennis te vergroten en het voor leerkrachten makkelijker te maken hoe om te gaan met vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld (Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in primair onderwijs, 2013).

Hoofdstuk 2 - Theoretische achtergrond

In dit hoofdstuk zal een theoretische onderbouwing worden gegeven. Er zal gebruik gemaakt worden van relevante en actuele theorieën, waarmee de begrippen die te maken hebben met dit onderzoek worden onderbouwd en verkend. Het onderzoek richt zich op de implementatie van de meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld. Daarom zullen deze twee begrippen verder onderbouwd worden in de theoretische verkenning.

2.1 Kindermishandeling

Vormen van kindermishandeling

‘Kindermishandeling is elke vorm van, voor de minderjarige, bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen. Tevens wordt hierdoor ernstige schade berokkend of dreigt dit te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel’ (Douma, 2012). Zoals uit de definitie van kindermishandeling blijkt, bestaan er verschillende vormen van kindermishandeling. Ten Berge (2012) maakt onderscheid tussen de volgende vormen: fysieke mishandeling, fysieke verwaarlozing, fysieke of emotionele mishandeling, psychische of emotionele verwaarlozing, getuige zijn van huiselijk geweld en seksueel misbruik. Vaak komen in een gezin meerdere vormen van kindermishandeling tegelijk voor. Daarnaast zijn er verschillende variaties in de ernst van de kindermishandeling. Dit heeft te maken met lengte en de frequentie van het geweld, wat vervolgens invloed heeft op de ernst van het geweld (Berge, 2012).

Ten Berge (2012) stelt dat er in 2011 van ruim 19.000 gezinnen een melding werd gemaakt met een vermoeden van kindermishandeling en waar een onderzoek is ingesteld. Bij deze gezinnen is er vaak een combinatie tussen pedagogische verwaarlozing, getuige zijn van huiselijk geweld en psychische of emotionele verwaarlozing. Seksueel misbruik komt het minste voor in de gemelde situaties (Berge, 2012).

Een hulpmiddel waarmee je als professional kindermishandeling kunt signaleren is een signaleringslijst. Deze lijst beschrijft vele verschillende signalen die kinderen in verschillende leeftijdscategorieën kunnen vertonen wanneer er sprake is van kindermishandeling in de thuissituatie. Signalen van kindermishandeling 4-12 jaar (2011) verdeelt de signalen onder in de volgende categorieën signalen: lichamelijk welzijn, gedrag van het kind, gedrag van de ouder en de gezinssituatie. Daarnaast wordt er ook onderscheid gemaakt in lichamelijk, psychische en seksuele mishandeling en/of verwaarlozing. Voorbeelden van signalen die op deze lijst worden genoemd zijn onder andere angstig zijn voor aanraking, depressief zijn, moeite hebben met eten, slecht zelfbeeld of blauwe plekken hebben. Een signaleringslijst levert geen bewijs, maar kan een hulpmiddel zijn in het duiden van signalen (signalen van kindermishandeling 4-12 jaar, 2011).

Risicofactoren

Er bestaan verschillende theorieën in het verklaren en voorspellen van kindermishandeling. Eén van deze theorieën is het model van Belsky (Berge, 2012). Dit model zegt dat kindermishandeling verklaart kan worden als het gevolg van verschillende factoren. Denk hierbij aan genetische, biologische, psychologische, sociale en maatschappelijke invloeden (Berge, 2012). Het model van Belsky laat zien dat het ontstaan van kindermishandeling een dynamisch proces is, waarbij de verschillende factoren op elkaar reageren en constant in verandering zijn. Daarnaast zorgt het model van Belsky dat het gemakkelijker wordt om de risico- en beschermende factoren in kaart te brengen.

Risicofactoren zorgen voor draaglast en beschermende factoren zorgen voor draagkracht (Berge, 2012). Dit hele proces zorgt er voor dat je kan zien in welke mate een gezin meer risico loopt om te maken te krijgen met kindermishandeling. Hoe meer risicofactoren er zijn in een gezin, hoe meer kans op kindermishandeling. Risicofactoren bestaan er op verschillende niveaus. Zo bestaan er risicofactoren bij de ouders, bij de kinderen en in de omgeving (Berge, 2012).

Bij de risicofactoren van ouders spelen drie onderdelen een rol. Dit zijn de problemen van de ouder, de eigen geschiedenis van de ouder en de opvoedingscapaciteiten (Bartelink, 2013). Voorbeelden van de opvoedingscapaciteiten zijn onder andere de mate van het stellen van grenzen van de ouder naar het kind of de persoonlijkheidskenmerken van de ouder.

Daarnaast kunnen er op kindniveau ook drie soorten risicofactoren een rol spelen. Zo kan het kind een aangeboren of fysieke kenmerken hebben waardoor het kwetsbaar is voor kindermishandeling. Bijvoorbeeld wanneer een kind erg druk is, loopt het kind meer risico om mishandeld te worden. Ten slotte kunnen gedrags- en ontwikkelingsproblemen van het kind risicofactoren rondom kindermishandeling zijn (Bartelink, 2013). Hierbij wordt dan bijvoorbeeld gedacht aan een kind met eetproblemen of een kind met een moeilijk temperament. Daarnaast lopen jonge kinderen meer risico om mishandeld te worden. Dit komt omdat ze meer afhankelijk zijn van de zorg van hun ouders (Bartelink, 2013). Ook ten Berge (2012) bevestigt dit beeld en zegt dat kinderen met een ziekte of handicap, moeilijk temperament of gedrags- en/of ontwikkelingsproblemen, meer risico lopen om mishandeld te worden.

Gevolgen en effecten

Er worden verschillende gevolgen van kindermishandeling onderscheiden tijdens de jeugd van een kind. Hierbij wordt onder andere gelet op psychische-, gedrags- en ontwikkelingsproblemen. Daarnaast kan een kind een trauma oplopen en kunnen er lichamelijke gevolgen optreden (Berge, 2012). Douma (2012) stelt dat kinderen die te maken hebben met kindermishandeling internaliserend en externaliserend gedrag kunnen vertonen. Kinderen die internaliserend gedrag vertonen, reageren het geweld af op zichzelf. Zo kunnen zij last krijgen van angsten, negatief zelfbeeld of kunnen ze zich terugtrekken in hun fantasiewereld. Kinderen die externaliserend gedrag vertonen, reageren het geweld af naar buiten. Zo kunnen zij weglopen van de situatie, hun eigen onmacht omzetten in geweld naar anderen of verbaal agressief reageren.

Een gevolg van kindermishandeling op de lange termijn kan zijn dat de gehechtheid van het kind in gevaar komt (IJzendoorn, 2010). In gezinnen waar kindermishandeling voorkomt zijn de relaties tussen de ouders en de kinderen vaak ongezond. Ouders hebben moeite om grenzen te stellen en oefenen dwang en macht uit om een kind te laten doen wat zij vragen. Zij kunnen afwijzend en controlerend handelen naar hun kinderen. Dit heeft als gevolg dat kinderen een 'angst zonder oplossing' creëren. Deze angst zorgt er voor dat zij gedesorganiseerde gehechtheid kunnen ontwikkelen (IJzendoorn, 2010). Kinderen die gedesorganiseerd gehecht zijn, laten vaak tegenstrijdig gedrag zien. Een voorbeeld hiervan is wanneer een kind hard gaat huilen wanneer de ouder de kamer verlaat en vervolgens angstig gedrag laat zien wanneer de ouder weer terug komt (Juffer, 2010).

Ook stelt Moylan (2010) dat er een verhoogd risico is op gewelddadig gedrag in de puberteit van het kind. Een kind dat in zijn jeugd mishandeld is, loopt meer risico om delinquent gedrag te plegen naar mate hij ouder wordt. Dit is een vorm van het externaliserende gedrag wat Douma (2012) eerder beschreef.

2.2 Huiselijk geweld

Er zijn veel overeenkomsten tussen de signalen, risicofactoren en effecten van kindermishandeling en huiselijk geweld (Douma, 2012). Wanneer een kind getuige is van huiselijk geweld, noemt men dit ook kindermishandeling. Toch is er wel degelijk een verschil tussen deze twee begrippen.

Huiselijk geweld is elke vorm van geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Het kan gaan om lichamelijk geweld, psychisch geweld en seksueel geweld. Hierbij is niet de locatie waar het geweld plaatsvindt van belang, maar de relatie tussen het slachtoffer en de dader (Douma, 2012).

Huiselijk geweld is een algemeen begrip, waar verschillende soorten geweld onder vallen. Dit zijn de vormen partnergeweld, oudermishandeling, ouderenmishandeling, siblinggeweld, eengerelateerd geweld en loverboyproblematiek (Douma, 2012). Zo hebben bijvoorbeeld partnergeweld en loverboyproblematiek verschillende kenmerken. De verschillen tussen de vormen worden hieronder uitgewerkt.

Partnergeweld is het geweld wat tussen (ex)partners plaatsvindt. Dit kan zowel fysiek als psychisch geweld zijn. Coker (2011) stelt dat partner in de breedste zin van het woord gezien kan worden. Partners kunnen de vriendjes, getrouwde stellen, minnaars of ex-partners zijn. Partnergeweld verloopt vaak cyclisch. Spanningen in de relatie lopen uit tot ruzies, hierbij kunnen harde woorden of klappen vallen en zo valt men in een spiraal van geweld (Dijkstra, 2011). Ook Douma (2012) beschrijft deze geweldspiraal. Daar wordt gesteld dat de meeste relaties zonder geweld beginnen. In het begin sluipen controle en agressie in de relatie en ervaren beide partners de spanning als acceptabel en geweldloos. Deze spanningen worden erger en wanneer het slachtoffer angstig is, zoekt diegene de grenzen op van de dader. Uiteindelijk wordt de controle verloren, wat leidt tot een geweldsuitbarsting. Daarna is er een periode van ontspanning. Beide partners kennen vaak een schuldgevoel en hebben spijt. Uiteindelijk zal de spiraal opnieuw beginnen en zullen de spanningen weer oplopen (Douma, 2012).

Oudermishandeling is het geweld waarbij kinderen tegen één of beide ouders gewelddadig zijn. Hierbij is er sprake van structureel geweld en kan het geweld zowel fysiek als psychisch zijn. Het ontstaan van oudermishandeling heeft waarschijnlijk te maken met pedagogische onmacht. Het kind toont al van jongs af aan moeilijk gedrag en ouders hebben moeite om grenzen te stellen. Dit kan uiteindelijk zorgen voor oudermishandeling (Douma, 2012).

Bij ouderenmishandeling is er sprake van huiselijk geweld dat wordt gepleegd tegen ouderen van 55 jaar of ouder. Dit geweld kan gepleegd worden door (schoon)kinderen, kleinkinderen, verzorgers of mantelzorgers. Het gaat dan bijvoorbeeld om het geweld wat actief wordt gepleegd, waardoor de oudere lichamelijk, psychisch of materieel tekort wordt gedaan. Het kan ook gaan om het niet geven van zorg waar de oudere recht op heeft, waardoor hij alsnog te maken krijgt met de gevolgen van mishandeling (Douma, 2012).

Een andere vorm van huiselijk geweld is siblinggeweld. Hierbij is er sprake van geweld tussen broers en zussen. Dit is waarschijnlijk de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld. Er is sprake van siblinggeweld, wanneer er structureel conflicten zijn en er een aanhoudende agressie is. De broers en zussen hebben als doel om elkaar pijn te doen en zij genieten hiervan. Broers en zussen zijn beide zowel dader als slachtoffer en wisselen in deze rol (Douma, 2012).

Geweld wat sterk gebonden is aan cultuur noemt men eergerelateerd geweld. Dit is een verschil met huiselijk geweld. Dit komt doordat er bij eergerelateerd geweld geen sprake is van individueel geweld. Er is sprake van de aantasting van de eer van de familie, waarna er een gezamenlijk besluit genomen wordt waar de hele groep achter staat (Douma, 2012). Het doel van eergerelateerd geweld is het herstellen van de familie-eer (Ferwerda, 2005). Het herstellen van de eer kan gebeuren door preventieve maatregelen. Hierbij kan gedacht worden aan een strenge controle, het verbieden van make-up of vrijheidsbeperking. Als deze maatregelen niet voldoende blijken te zijn, kan er worden overgegaan op eer zuiverende maatregelen. Dit is bijvoorbeeld uithuwelijking, verstoting, mishandeling of afkoping (Douma, 2012).

Loverboyproblematiek is de laatste vorm van huiselijk geweld, waarbij meisjes slachtoffers worden van loverboys. Dit zijn mannen die er voor willen zorgen dat de meisjes in de prostitutie voor hen gaan werken. Hierbij werkt de loverboy in verschillende fases. Eerst gaat hij een relatie aan met het meisje. Hierbij heeft hij als doel dat het meisje verliefd op hem wordt. Vervolgens dwingt de loverboy het meisje voor hem te gaan werken. Dwang, schaamte en geweld spelen hier een grote rol (Douma, 2012).

De leerkracht kan huiselijk geweld in de klas bij een leerling op verschillende gebieden signaleren. Vele signalen zijn hetzelfde als de signalen die leerlingen laten zien wanneer ze te maken hebben met kindermishandeling. Zo kan de leerling bijvoorbeeld vaak verzuimen, kunnen ouders veelvuldig afspraken afzeggen of blijft een leerling lang hangen op school en heeft het geen zin om naar huis te gaan (signalenlijst, n.d.).

Hoofdstuk 3 - Onderzoeksvraag

In dit hoofdstuk worden de aanleiding, het doel en de hoofd- en deelvragen die leidend zijn geweest tijdens dit onderzoek toegelicht.

3.1 Onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is dat de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling volledig geïmplementeerd is binnen SBO Merlijn. Het is de bedoeling dat er in kaart is gebracht hoe de school op dit moment met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling werkt. Daarnaast is het doel dat SBO Merlijn handvatten heeft om zo goed mogelijk met de meldcode te kunnen werken in de toekomst.

3.2 Hoofdvraag

Daarmee kan de hoofdvraag voor dit onderzoek als volgt geformuleerd worden: **‘Welke onderdelen en stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kunnen verbeterd worden op SBO Merlijn?’**

Deze hoofdvraag zal zich richten op de onderdelen en stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. De stappen van de meldcode zijn vastgelegd in de wet. De Rijksoverheid (n.d.) verdeelt deze in de volgende vijf stappen:

1. Signalen in kaart brengen van het huiselijk geweld en de kindermishandeling;
2. Collegiale consultatie en wanneer nodig raadplegen van het AMK;
3. Gesprek met de cliënt en ouders;
4. Wegen van de kindermishandeling en/of huiselijk geweld. Bij twijfel wederom contact opnemen met het AMK;
5. Beslissing nemen: melden of zelf hulp organiseren.

Er zal onderzocht worden in hoeverre SBO Merlijn met deze vooraf opgestelde stappen van de meldcode werkt wanneer er sprake is van een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. Daarnaast wordt gekeken in welke stappen ruimte ligt voor verbetering.

3.3 Deelvragen

Om de bovenstaande hoofdvraag te kunnen beantwoorden, is er gebruik gemaakt van drie deelvragen.

1. Wat gaat er op dit moment goed tijdens het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?
2. Wat mist SBO Merlijn op dit moment tijdens het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?
3. Wat is er nog nodig voor SBO Merlijn om zo volledig mogelijk te kunnen werken volgens de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

Er is voor deze drie deelvragen gekozen, omdat deze vragen een totaalbeeld geven hoe het werken volgens de meldcode op dit moment gaat. Er worden diverse onderwerpen rondom het werken met de meldcode uitgewerkt en toegelicht. Dit met als doel een zo uitgebreid mogelijk beeld te schetsen hoe het werken gaat en aan te geven waar er ruimte ligt voor verbetering.

Hoofdstuk 4 - Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk wordt toegelicht van welke onderzoeksmethoden gebruik is gemaakt gedurende het onderzoek en waarom hiervoor gekozen is. Daarnaast worden de begrippen validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid onderbouwd.

4.1 Type onderzoek

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek. De hoofdvraag van het onderzoek bepaalt de specifieke onderzoeksvorm (Donk en Lanen, 2013). De onderzoeksvorm die bij dit onderzoek en deze hoofdvraag past is een evaluerend onderzoek. Dit komt, omdat er is onderzocht waar in het werken met de meldcode verbetering kan worden aangebracht. Het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling op SBO Merlijn is dus geëvalueerd.

4.2 Interviews

Voor dit onderzoek is allereerst gebruik gemaakt van de techniek bevragen. Hier is gekozen voor de vragenlijst. Het is belangrijk dat de gegevens zo verzameld worden dat de resultaten niet beïnvloed worden door de manier van vragen, de interviewer en de plek van het interview (Donk en Lanen, 2013). Het is belangrijk dat de vragen die gesteld worden er voor zorgen dat er antwoord wordt gegeven op de onderzoeksvraag.

Om te bepalen wie er worden geïnterviewd voor het onderzoek is gekozen voor de aspectenmethode. Dit houdt in dat er uit iedere invalshoek een persoon is gevraagd om een interview bij af te nemen (Donk en Lanen, 2013). Zo zijn er leerkrachten geïnterviewd, maar ook de directrice en de intern begeleider. In totaal zijn er 9 medewerkers van SBO Merlijn geïnterviewd. In verband met ziekte en vakantie zijn de schoolmaatschappelijk werker en de huiskamer medewerkster niet geïnterviewd. De interviews zijn afgenomen in lege lokalen of kamers waar alleen de interviewer en de geïnterviewde aanwezig waren. De plek waar het interview werd afgenomen was afhankelijk waar er ruimte was binnen de school. Alle interviews zijn afgenomen in de maand maart 2014.

Daarnaast is er gekozen voor een redelijk gestructureerde vragenlijst. Er is ruimte om enigszins af te wijken van de vragen en het gesprek aan te gaan met de geïnterviewde, maar er zijn vooraf wel vragen opgesteld om te waarborgen dat door middel van het interview antwoord gegeven kan worden op de onderzoeksvraag. De vragenlijst is zo opgebouwd dat de vragen voor het grootste gedeelte open vragen zijn geweest. Dit met als doel om zo veel mogelijk informatie te verzamelen. Ten slotte is er gekozen om de vragenlijst op te stellen via de omgekeerde trechter. Dit betekent dat er na de inleiding eerst gedetailleerde vragen worden gesteld over de meldcode. Daarna worden deze vragen in een breder perspectief geplaatst en zijn de vragen tegen het einde van het interview wat algemener (Donk en Lanen, 2013).

Na de afname van de eerste drie interviews zijn de interviews nogmaals geanalyseerd en opnieuw bijgesteld. De vragen die in de afgenomen lijsten niet aan bod zijn gekomen of niet apart als vraag zijn gesteld, zijn uit de lijst gehaald. Dit om de vragenlijst zo overzichtelijk mogelijk te houden en om te waarborgen dat aan iedereen dezelfde vragen worden gesteld. Dit is gedaan op 11 maart 2014. De gebruikte vragenlijst is te vinden in bijlage 1.

4.3 Enquêtes

Na de interviews is gevraagd aan de geïnterviewde of zij een enquête wilden invullen. Er zijn dus in totaal 9 enquêtes afgenomen. Het doel van deze enquête is om te onderzoeken welke personen zij binnen de school zouden benaderen of inzetten voor verschillende onderwerpen rond de invoering van, en tijdens het werken met de meldcode. De enquête is gebaseerd op een lijst die staat in de meldcode van het Lucas Onderwijs (Lucas Onderwijs Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, 2012). In deze meldcode staat een overzicht waar een school allemaal over moet beschikken en daarmee een takenlijst die er voor zorgt dat er efficiënt met de meldcode gewerkt kan worden. Het doel is om te onderzoeken of alle aspecten van die lijst binnen SBO Merlijn aanwezig zijn en of de geïnterviewde een eenduidige beleid hebben in het benaderen en inzetten van personen binnen de school. De enquête is te lezen in bijlage 2.

4.4 Observatie IZOCO vergadering

Voor dit onderzoek zijn twee interne zorgcommissie(IZOCO) vergaderingen geobserveerd. Tijdens deze vergaderingen worden leerlingen besproken waar extra zorg over is met diverse professionals. Tijdens de observatie is gekeken hoe vaak er een uitspraak werd gedaan die te maken heeft met de meldcode. Vervolgens is gekeken waar die uitspraak over ging. Het doel was om te observeren in hoeverre de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling terug komt in deze vergaderingen. De observaties zijn uitgevoerd op 5 maart en 19 maart van 12.30 tot 15.45. Het observatieformulier is te lezen in bijlage 3.

4.5 'Zorgmanager'

Verder is ook het programma 'Zorgmanager' geanalyseerd voor dit onderzoek. Er is aan alle leerkrachten tijdens de interviews gevraagd om de naam van een leerling te noemen, waarbij ze wel eens vermoedens hebben gehad van kindermishandeling en/of huiselijk geweld. De leerkrachten hebben bij deze vraag verschillende namen van kinderen genoemd. Voor de analyse van 'Zorgmanager' is hier vervolgens één leerling uitgekozen en zijn alle registraties die leerkrachten en/of betrokkenen rond de leerling opgeschreven in een tabel. Daarnaast is er ook gekozen om willekeurig nog één leerling uit de klas van de geïnterviewde leerkrachten op dezelfde manier te analyseren. Het doel hiervan is om te kijken op welke manier leerkrachten en andere betrokkenen registratie doen in 'Zorgmanager' en hoe vaak ze dit doen. Ook is het doel om de leerlingen die genoemd zijn in de interviews te vergelijken met de willekeurig gekozen leerlingen.

4.6 Eigen ervaring

Ik, als onderzoeker, ervaar de school als open en betrokken. Een voorbeeld hiervan is de briefing in de ochtend, een moment waarop iedereen op de hoogte wordt gesteld van de belangrijke zaken van die dag. De medewerkers in de school zijn op de hoogte van elkaars activiteiten en hebben de tijd om verschillende zaken rondom de school te bespreken. Daarnaast zie je al je collega's in ieder geval op dat moment van de dag. Dit zorgde voor mij dat ik niet geheel anoniem in de school aan het werk was, maar dat de medewerkers mij ook kennen. Het zorgt voor betrokkenheid en een gevoel van saamhorigheid.

Ook zijn van alle negen interviews die ik heb afgenomen, alle geïnterviewde van te voren naar mij toe gekomen om de afspraak die was gemaakt te bevestigen en te herhalen. Geen enkele afspraak is verzet of vergeten. Daarnaast stonden alle betrokkenen open om met mij te praten, informatie te

geven en mee te denken. Ik voelde me niet als iemand die zo maar even een onderzoek komt doen, maar als iemand die echt iets kan betekenen voor de school.

4.7 Validiteit

Validiteit wil zeggen dat je onderzoek doet naar hetgeen wat je wilt onderzoeken (Donk en Lanen, 2013). De validiteit in dit onderzoek is gewaarborgd door verschillende medewerkers uit verschillende invalshoeken te interviewen. Daarnaast zijn de interviewvragen zo opgesteld, dat deze een antwoord hebben gegeven op de hoofd- en deelvragen. Verder hebben de enquêtes, de observaties en het analyseren van 'Zorgmanager' er voor gezorgd dat deze hebben geholpen een antwoord te geven op de hoofdvraag. Dit is te lezen in het bovenstaande stuk.

4.8 Betrouwbaarheid

Wanneer er sprake is van een betrouwbaar onderzoek, zijn de uitkomsten hetzelfde wanneer het onderzoek door twee verschillende onderzoekers wordt uitgevoerd (Donk en Lanen, 2013). Betrouwbaarheid is in dit onderzoek gewaarborgd door 9 interviews te hebben afgenomen, waardoor er veel informatie verzameld is. Deze interviews zijn individueel afgenomen, wat als gevolg heeft dat er geen ruimte was voor beïnvloeding. Ook is er gebruik gemaakt van verschillende hulpbronnen, waaronder twee observaties en enquêtes. Tenslotte heeft verschillende literatuur de betrouwbaarheid versterkt.

4.9 Bruikbaarheid

Door de wetsverandering van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is SBO Merlijn genoodzaakt te onderzoeken of zij op dit moment voldoende werken via deze meldcode. Dit onderzoek is dus bruikbaar, omdat dit vanuit de wet als verplicht wordt gesteld. Daarnaast is het voor SBO Merlijn belangrijk om goede kwaliteit te leveren en hun leerlingen te beschermen tegen kindermishandeling. Het onderzoek is daarom zeker bruikbaar binnen de school. Dit is ook bevestigd gedurende het onderzoek door bijvoorbeeld uitspraken tijdens de interviews en de houding en sfeer op de school. Veel geïnterviewde gaven aan dat het goed is dat dit onderzoek is uitgevoerd binnen de school en dat het een toegevoegde waarde heeft.

Hoofdstuk 5 – Resultaten

Dit hoofdstuk zal antwoord geven op de verschillende deelvragen en uiteindelijk de conclusie. Daarmee zal gebruik gemaakt worden van de analyses van de interviews, de observaties tijdens de IZOCO vergaderingen, de enquêtes en de analyse van ‘Zorgmanager’.

5.1 Deelvraag 1

Wat gaat er op dit moment goed tijdens het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er op dit moment al veel goed gaat tijdens het werken met de meldcode. Alle stappen van de meldcode komen terug in het werken op school. Per stap van de meldcode zal er een overzicht gegeven worden wat er op dit moment goed gaat.

Stap 1: Signaleren

De leerkrachten zijn zich bewust van de verschillende soorten signalen van kindermishandeling. Signalen van kindermishandeling 4-12 jaar (2011) stelt verschillende categorieën van kindermishandeling. Er kan gekeken worden naar lichamelijk welzijn, gedrag van het kind, gedrag van de ouder en de gezinssituatie. Uit de interviews met de leerkrachten komen alle categorieën van signalen terug. De focus ligt het meeste op medische- en gedragssignalen. De leerkrachten noemen in de interviews dus verschillende signalen. Ook geven vier leerkrachten aan dat zij signaleren uit de verhalen van de leerlingen die zij vertellen op school. De intern begeleider geeft aan dat zij vooral signaleert uit de verhalen van leerkrachten en op die manier de leerkrachten ondersteunt in het duiden van de signalen. Voorbeelden van signalen die respondent 3 noemt zijn: ‘wegduiken als je je handen beweegt, gedrag, uiterlijke verzorging, of ze terug getrokken zijn, veel afwezig zijn, niet naar huis willen na schooltijd en lang blijven hangen.’

Zeven van de geïnterviewden geven aan dat zij zich bekwaam voelen in het signaleren. Wel merken zij als kanttekening op dat het niet realistisch is dat je altijd alles kunt signaleren. Dus het bekwaam voelen in het signaleren wil niet zeggen dat alles gesignaleerd wordt. Tot slot geven alle geïnterviewden aan dat zij signalen registreren in ‘Zorgmanager’. Het is dus onder de leerkrachten bekend dat signalen geregistreerd moeten worden in ‘Zorgmanager’.

Stap 2: Collegiale consultatie

Alle geïnterviewde antwoorden hetzelfde op de vraag: ‘Wat gaat er op dit moment goed in het werken met de meldcode?’. De medewerkers zeggen dat de lijntjes in de school kort zijn en dat iedereen altijd open staat voor elkaars verhaal. Alle geïnterviewde geven dus aan dat zij signalen bespreken met collega’s. Dit doen zij met zowel de leerkrachten die lesgeven in dezelfde bouw, als de IB’er, de directeur of de medewerkster van de huiskamer. Daarnaast is het een voordeel dat de leerkrachten, per bouw, alle leerlingen in hun vaklokaal rekenen, taal of lezen krijgen. Dit maakt de collegiale consultatie makkelijker, omdat je ook elkaars leerlingen kent. Hierbij wordt ook benoemd dat de leerkracht van de stamgroep integraal verantwoordelijk is voor de leerlingen uit zijn of haar klas. Alle geïnterviewde voelen zich bekwaam in de collegiale consultatie. Verder vinden de geïnterviewde het belangrijk dat collega’s open staan voor elkaars verhalen, dat er wordt meegedacht in de verder aanpak rondom een leerling en dat er op een professionele, integere manier met deze gesprekken wordt omgegaan. Zo zegt respondent 5: ‘Ik vind het belangrijk dat ik mijn verhaal kan doen en ook dat mijn collega’s zeggen wat zij er van vinden. Ook wil ik weten of het klopt wat ik denk en voel. Helderheid krijgen is voor mij belangrijk om de juiste stappen te kunnen

zetten.'

Ook wordt de IZOCO vergadering als een positieve vorm van collegiale consultatie gezien. Dit komt, omdat hier meerdere hulpverleningsinstanties bij aanwezig zijn en er dus meer expertise aanwezig is waarmee de collegiale consultatie kan plaatsvinden. Tijdens de twee observaties die zijn gedaan tijdens de IZOCO vergadering kwam naar voren dat alle stappen van de meldcode in de vergadering terugkomen. Soms gaat het overleg over een melding die is gedaan of over de ingezette hulpverlening. Soms worden signalen gedeeld en wordt er gebruik gemaakt van de collegiale consultatie om op die manier te bekijken welke stappen genomen moeten worden. Daarmee is dus tijdens de observatie gebleken dat de IZOCO vergadering een overlegstructuur is waarin de stappen van de meldcode terug komen en waar door de school effectief gebruik van gemaakt wordt. Dit overlegmoment, maar ook de leerlingbespreking, zijn helpend in de collegiale consultatie. Daarnaast wordt meerdere keren benoemd dat er veel expertise aanwezig is binnen de school. Er wordt in de interviews aangegeven dat er altijd wel iemand beschikbaar is die veel kennis heeft over dit onderwerp. Ook is er voldoende contact met diverse hulpverleningsinstanties, die ook weer kennis in huis hebben. Zo zegt respondent 4: 'Wij zijn een speciale school, waarbij de combinatie zorg en onderwijs groot is.'

Stap 3: Gesprek met de leerling

Op de leerkracht van de kleuters na, geven de andere geïnterviewde aan dat zij het gesprek met de leerling altijd aangaan en dit ook belangrijk vinden om te doen. De leerkracht van de kleuters geeft aan dat zij haar leerlingen nog te jong vindt om over zo'n onderwerp te praten. Vijf van de geïnterviewde geven aan dat het belangrijk is dat je zorgvuldig met dit gesprek omgaat. Het is belangrijk dat je rekening houdt met de loyaliteit van een leerling naar ouders, de vertrouwelijkheid van het gesprek, dat je eerlijk bent naar de leerling en het feit dat je de informatie uit een gesprek met de leerling niet alleen voor jezelf kunt houden. De geïnterviewde zijn zich hiervan bewust, maar vinden het wel moeilijk hoe hier precies mee om te gaan.

Stap 3: Gesprek met de ouders

Uit de interviews blijkt dat de leerkrachten en intern begeleider zich bewust zijn van het feit dat het erg belangrijk is om het gesprek aan te gaan met de ouders. Deze stap wordt dan ook door alle geïnterviewde genomen. Er wordt hierbij onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten gesprekken. Zo kan er bijvoorbeeld telefonisch contact opgenomen worden door de leerkracht met de ouder wanneer er een incident is geweest op school en de leerkracht zijn daarbij behorende zorgen wil uiten. Ook kan er tijdens een rapportbespreking zorgen besproken worden. Wanneer de zorgen toenemen en er verandert niets aan de thuissituatie, weten de leerkrachten de stap naar IB of directie te maken en kunnen ze het gesprek samen voeren. De IB'er of directeur kan dan voor meer ondersteuning tijdens het gesprek zorgen. Ook komt het wel eens voor dat de intern begeleider en schoolmaatschappelijk werker samen het gesprek voeren met ouders. Hier kan voor gekozen worden, omdat het belangrijk is dat de band tussen de leerkracht en de ouders goed blijft. Hier wordt altijd eerst over gesproken en een afweging in gemaakt.

De leerkrachten geven in de interviews aan dat het belangrijk is dat de feiten worden benoemd en dat er niet om de boodschap heen gedraaid moet worden. Natuurlijk is het ook belangrijk rekening te houden met de emoties van ouders. Zo vertelt respondent 8: 'Het is belangrijk dat je alles verteld en zegt welke signalen je hebt gesignaleerd. Je moet de feiten op tafel leggen en daarna het verhaal van ouders aanhoren en kijken hoe zij erin staan.' Vijf respondenten geven aan dat zij zich bekwaam

voelen om het gesprek met ouders aan te gaan. Twee voelen zich wisselend bekwaam en zeggen dat het altijd spannend blijft om dit gesprek met ouders aan te gaan. De leerkrachten geven aan dat zij zich gesteund voelen door de IB'er, wat prettig is wanneer het gesprek gevoerd moet worden.

Stap 4: Wegen van de ernst van de kindermishandeling

Het is moeilijk om te zeggen wat er op dit moment goed gaat tijdens stap 4 van de meldcode, omdat vijf geïnterviewde aangeven dat het wegen van de ernst van de kindermishandeling valt of staat door de stappen die je eerder hebt genomen. Tijdens de interviews antwoordde de geïnterviewde wisselend op de vraag welke concrete acties zij ondernemen tijdens deze stap.

Stap 5: Beslissing nemen: (niet) melden of zelf hulp inzetten

Op de vraag of de geïnterviewde zich bekwaam voelen om de beslissing te nemen, antwoordt iedereen dat het een beslissing is die niet alleen gemaakt wordt. Het is een beslissing die je samen met je collega's maakt en waar je als school achter staat. Respondent 8 zegt het volgende over het maken van een beslissing: 'We letten echt op de veiligheid. Je kijkt of dat in het geding is. Als je de veiligheid niet kan garanderen, dan moet je ingrijpen en wordt het AMK ingeschakeld. Als we zoiets hebben dat het al heel lang gebeurd en het deze dag niet gaat veranderen, dan kunnen we het nog beter even zo laten, voordat we slapende honden wakker maken. Dan probeer je eerder zelf hulp te organiseren. Ik voel me bekwaam om die beslissing te maken, want dit doen we altijd met elkaar.' Vier respondenten noemen ook dat er ook altijd de mogelijkheid bestaat om contact op te nemen met het AMK voor advies. Dit kan ook helpen in het nemen van de beslissing. Daarnaast kan geconcludeerd worden uit de interviews dat de medewerkers durven aan te pakken en actie durven te ondernemen. 'De houding zit wel goed', is een veelgehoorde opmerking.

Randvoorwaarden, verantwoordelijkheden en taken

Uit de afgenomen enquêtes, aan het einde van ieder interview, komt ook een belangrijke voorwaarde naar voren. Zo worden er diverse vragen gesteld met betrekking tot de verantwoordelijkheid; bijvoorbeeld over de veiligheid van het kind, de privacy en de verslaglegging. Uit de antwoorden blijkt dat sommige medewerkers vinden dat de eindverantwoordelijkheid bij de directie ligt, maar 8 van de 9 medewerkers zien dit als een verantwoordelijkheid voor het hele team. Dit bevestigt weer de antwoorden uit de interviews, waaruit blijkt dat de school durft aan te pakken, gevallen durft te melden en actie durft te ondernemen.

5.2 Deelvraag 2

Wat mist SBO Merlijn op dit moment tijdens het werken met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

Naar aanleiding van deelvraag 1 kan geconcludeerd worden dat al veel stappen van de meldcode terug komen in het werken op SBO Merlijn. Toch zijn er nog diverse onderdelen die op dit moment gemist worden in het werken met de meldcode. Deze worden in deze deelvraag uitgewerkt.

Stap 1: Signaleren

Uit de interviews blijkt dat alle zeven geïnterviewde leerkrachten wel bekend zijn met de signaleringslijsten, maar er geen gebruik van maken. De IB'er zegt dat ze de lijsten vooral gebruikt in haar gesprekken met de leerkrachten, maar ze er niet fysiek bij heeft liggen. Vier respondenten antwoorden dan ook op de vraag of ze nog iets nodig hebben om beter te signaleren dat de signaleringslijsten wellicht kunnen helpen. Ook omdat een aantal leerkrachten aangeven dat ze op dit moment signaleren met hun 'onderbuikgevoel', kunnen de signaleringslijsten hier een hulpmiddel in zijn.

Daarnaast noemen alle geïnterviewde dat zij hun signalen registreren in 'Zorgmanager'. Ook wordt meerdere keren aangegeven in de interviews dat de leerkracht eindverantwoordelijk is voor de registratie rondom een leerling. Dit komt ook terug uit de afgenomen enquêtes. Uit de analyse van 'Zorgmanager' blijkt dat het verschil in registreren tussen de verschillende leerkrachten erg groot is. Er zijn een aantal leerkrachten die voldoende rondom het gedrag en diverse contacten registreren en dit ongeveer maandelijks doen. Daarnaast zijn ook leerkrachten die nauwelijks iets registreren in 'Zorgmanager' en dit één keer per schooljaar doen. Verder bestaat er een groot verschil in het Leerling Informatie Formulier (LIF) en de 'Zorgmanager'. Bij de ene leerkracht is de LIF, zoals het hoort, een samenvatting van de 'Zorgmanager'. Bij de andere leerkracht mist veel informatie uit de 'Zorgmanager', wat wel in het LIF staat. Dan is er in het LIF van de leerling meer (nieuwe) informatie te lezen dan de beschikbare informatie van 'Zorgmanager'. Op dit moment lijkt het alsof hier nog geen eenduidige aanpak in is, terwijl alle leerkrachten wel aangeven dat zij hun signalen registreren in 'Zorgmanager'. Dit blijkt in de praktijk niet zo eenduidig te zijn. Het is dan ook moeilijk te concluderen hoe er op dit moment precies met de 'Zorgmanager' gewerkt wordt, omdat de verschillen per leerkracht erg groot zijn.

Tot slot geven drie leerkrachten aan dat het moeilijker is om bij de introverte kinderen iets te signaleren. Zij vragen zich af hoe je kan signaleren bij een kind wat eigenlijk niets laat zien. Respondent vier geeft aan in het interview: 'Moeilijker zijn de kinderen die stiller zijn in de klas. Ik ben benieuwd hoe we echt speciaal kunnen zijn voor de muurbloempjes. Waarom is dat kind zo teruggetrokken en stil? Hoe we daar als team in kunnen leren om die kinderen extra aandacht te geven die daar niet om vragen en hoe we bij hen kunnen signaleren. Ik wil dus leren hoe ik bij stille kinderen kan signaleren, zonder dat ik heel veel informatie uit een kind nodig heb.'

Stap 2: Collegiale consultatie

Zoals uit deelvraag één al blijkt, voelen alle medewerkers zich bekwaam om de collegiale consultatie aan te gaan. Er gaat dan ook al erg veel goed tijdens deze stap van de meldcode. Toch valt er op enkele gebieden nog wat verbetering te halen. Zo blijkt uit de interviews dat de leerkrachten van de kleuter- en de onderbouw sneller en frequenter contact hebben met hun IB'er. Uit de interviews met de leerkrachten van de bovenbouw en één leerkracht uit de middenbouw blijkt dat zij eerst contact hebben met andere leerkrachten uit dezelfde bouw. Wanneer de zorgen echt ernstig zijn en er

stappen ondernomen moeten worden, geven ze aan dat zij contact opnemen met de IB'er die betrokken is bij de midden- en bovenbouw.

Daarnaast blijkt uit de observaties tijdens de IZOCO vergadering dat er twee betrokken partijen zijn die om, voor en met het kind werken. Beide willen ze het beste voor het kind, maar beide willen ze dit ook op een andere manier bereiken. De leerkrachten eisen snelheid in de hulpverlening, snelle verandering en het frustreert hen wanneer dit proces langzaam loopt en ze moeten wachten op wachtlijsten of andere belemmeringen. Dit komt ook meerdere keren naar voren in de interviews. Zo zegt respondent 6: 'Bij het AMK duurt het soms ook lang. Ik snap ook wel dat zij zich ook aan protocollen te houden hebben, maar soms denk ik wel, ga maar eens een dag voor de klas staan, dan weet je hoe het aan je hart gaat. Dat is soms wel frustrerend.' Het gevoel wat de leerkracht aangeeft, werd terug gezien tijdens de IZOCO vergadering. Er was zichtbare frustratie wanneer ze te horen kregen dat de leerling nog steeds op de wachtlijst staat of in sommige gevallen nog niet eens is aangemeld. De andere partij zijn de IB'ers, de SMW'er en de aanwezige hulpverleners tijdens de vergadering. Zij accepteren het sneller wanneer de hulpverlening niet zo snel loopt en bewandelen de paden die nodig zijn voordat er hulp ingezet kan worden of wanneer er een melding gedaan kan worden. Ook de IB'er geeft dit aan in het interview: 'Dat is zo lastig, want dat voelt voor de leerkrachten alsof er helemaal niets gebeurt. Maar er moeten een aantal stappen gedaan worden, voordat de juiste hulp aanwezig is. Je moet ook je rol als school kennen. Niet dat je wegloopt voor je verantwoordelijkheid, maar dat je die taken wel geeft aan de betrokken instanties.' Het proces en het systeem zorgt dus voor frustraties bij de leerkrachten en dit kunnen de hulpverleners beter accepteren.

Stap 3: Gesprek met de leerling

Zoals uit deelvraag 1 naar voren kwam, weten de geïnterviewde dat het belangrijk is om het gesprek met de leerling aan te gaan en doen zij dit ook regelmatig. Wel komt uit vier interviews naar voren dat er de wens bestaat hier nog meer vaardigheden van te leren. Zo zegt respondent 9: 'Het is al heel wat als een kind iets aan jou verteld in deze situatie, dus dan moet ik daar wel zorgvuldig mee om gaan, anders beschadig ik het vertrouwen van het kind.' Dit is een voorbeeld van de vele dilemma's die naar voren komen wanneer je het gesprek aangaat met de leerling. Hieruit blijkt dat in het gesprek met de leerling nog een slag valt te halen. Geurts (2013) geeft acht technieken die je kunt gebruiken wanneer je als professional een gesprek voert met een kind als je vermoedens hebt van kindermishandeling. Zo is het belangrijk om oprecht te zijn naar het kind, om aan te sluiten bij het kind, actief te luisteren, accepteren wat het kind verteld, om de ouders niet af te vallen, om korte en open vragen te stellen, uitleg te geven en om nooit geheimhouding te beloven.

Stap 3: Gesprek met de ouders

Uit de interviews komt naar voren dat de meeste leerkrachten zich bekwaam voelen om het gesprek met ouders aan te gaan. Dit kwam ook al naar voren in deelvraag 1. Uit de interviews blijkt ook dat de directie en IB'er zeggen dat de leerkrachten meer vaardigheden kunnen leren om deze gesprekken aan te gaan. Er kan dus geconcludeerd worden dat de meeste leerkrachten zich bekwaam voelen om dit gesprek aan te gaan, mede door de ondersteuning van IB, maar het leidinggevende personeel aangeeft dat de leerkrachten hier nog meer in kunnen leren.

Stap 4: Wegen van de ernst van de kindermishandeling

Wanneer dit onderwerp ter sprake komt in de interviews, blijkt dat dit een onduidelijke stap is waar de geïnterviewde niet echt weten welke concrete stappen ze moeten ondernemen. Drie respondenten zeggen dan ook dat ze geen concrete actie te ondernemen. Zij geven aan dat het proces en de stappen die je eerder hebt ingezet duidelijk maken of je iets uiteindelijk wel of niet meldt of zelf hulp inzet. Vijf respondenten nemen het gesprek met ouders als uitgangspunt en wegen aan de hand van dat gesprek de ernst van de kindermishandeling.

Uit de interviews blijkt dat er geen risicotaxatie model aanwezig is binnen de school waar gebruik van gemaakt wordt tijdens het wegen van de ernst van de kindermishandeling. Acht respondenten zijn helemaal niet bekend met een risicotaxatie model.

Stap 5: Beslissing nemen: (niet) melden of zelf hulp inzetten

Voorop staat dat deze beslissing door de hele school wordt genomen en dat er meerdere keren wordt aangegeven dat de houding en aanpak van de school goed is. Het zijn meer de stappen en onderdelen die in het proces verbeterd kunnen worden, waardoor de uiteindelijke beslissing makkelijker gemaakt kan worden. Zoals respondent 9 zegt: 'Ik denk dat je iets beter een keer te veel kunt melden, dan dat je het niet meldt. Het zou zo erg zijn als er iets gebeurd en je denkt 'had ik maar'.'

Randvoorwaarden, verantwoordelijkheden en taken

Uit de interviews komt naar voren dat de leerkrachten niet precies weten wat er met de meldcode bedoeld wordt. Zo geeft respondent 7 het volgende antwoord op de vraag wat hij weet van de meldcode: 'Dat er bij verschillende vermoedens van allerlei dingen rondom mishandeling een procedure is, een soort stappenplan dat je kan volgen om gedegen, goed en professioneel te werk te gaan. Ik weet niet of er één meldcode is of dat er voor elk soort mishandeling verschillende meldcodes zijn.' Hieruit blijkt dus dat de leerkrachten ongeveer wel weten wat de meldcode is, maar dat zij daar geen precieze kennis over hebben. De directeur en IB'er kunnen daarentegen in het interview wel gedetailleerd aangeven wat de meldcode is en waarvoor deze bedoeld is. Daarnaast geven vier van de acht geënquêteerde aan dat zij de orthotheek zouden raadplegen om relevante, recente literatuur op het gebied van kindermishandeling te vinden. Na een zoektocht door de orthotheek blijkt dat daar geen literatuur beschikbaar is over kindermishandeling. Er staat één folder over het actieplan RAAK uit 2007, die de voorgeschiedenis van de meldcode beschrijft. Ook is het niet algemeen bekend wie de aandachtfunctionaris is binnen de school. De IB'er of SMW'er worden hiervoor genoemd. Ook bestaat er onduidelijkheid over de andere verschillende taken. Er wordt door de geënquêteerde redelijk eenduidig geantwoord, maar toch is het belangrijk om hier afspraken over te maken, zodat het voor alle medewerkers duidelijk is bij wie ze terecht kunnen met een bepaalde vraag.

5.3 Deelvraag 3

Wat is er nog nodig voor SBO Merlijn om zo volledig mogelijk te kunnen werken volgens de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

Nu in kaart is gebracht wat er goed gaat en waar er verbetering kan worden aangebracht in het werken met de meldcode, kan in deze deelvraag beschreven worden welke zaken er verbeterd kunnen worden om zo volledig mogelijk te werken volgens de meldcode.

Stap 1: Signaleren

Om stap 1 beter uit te kunnen voeren op SBO Merlijn heeft de school de volgende zaken nog nodig met betrekking tot signaleren:

- De signaleringslijsten moeten onder de aandacht gebracht worden bij de leerkrachten. Dit kan ze helpen om signalen beter te duiden en hen alert te maken welke signalen er precies zijn. Het kan helpen de medewerkers meer bekwaam te voelen in het signaleren.
- In de registratie in 'Zorgmanager' valt nog een stap te maken. Een aantal leerkrachten registreert voldoende en lijken zich bewust van het belang van de registratie. Andere leerkrachten registreren nauwelijks of alleen belangrijke gesprekken met ouders. Hier kan de school nog in verbeteren.

Stap 2: Collegiale consultatie

Om nog beter de collegiale consultatie met elkaar aan te gaan, kan de school voor de volgende zaken zorgen:

- Helderheid in de taak en rol van de IB voor de verschillende leerkrachten. Er kan onderzocht worden hoe het komt dat de kleuter- en onderbouwleerkrachten meer naar hun IB'er stappen dan de midden- en bovenbouwleerkrachten. Waar heeft dit mee te maken en is het nodig dat hier verbetering in komt om nog efficiënter de collegiale consultatie aan te kunnen gaan?
- Er heerst veel frustratie bij leerkrachten rond het proces van stap 1 tot stap 5 van de meldcode. Dit thema zal in het hoofdstuk discussie verder worden toegelicht. Dit onderzoek is niet toereikend genoeg om antwoord te geven op de vraag of hier echt iets aan gedaan moet worden om betere hulp voor de leerling te kunnen organiseren, maar wellicht ligt er ruimte in verbetering om hier meer met elkaar over te praten, om zo de frustratie wat dragelijker te maken.

Stap 3: Gesprek met de leerling

Wat vooral blijkt uit de interviews is dat er behoefte is om meer vaardigheden te leren hoe je op een goede manier het gesprek met de leerling aangaat. Er spelen veel dilemma's en het is een lastig onderwerp. Hoe je hier precies mee om gaat en wat nu juist wel en niet goed is om te doen, daar kan nog verbetering in aangebracht worden.

Stap 3: Gesprek met de ouder

Het is belangrijk dat er onderzocht wordt in hoeverre er behoefte is om meer vaardigheden te leren in de gespreksvoering met ouders. Uit het onderzoek komt een wisselende behoefte van leerkrachten en leidinggevend personeel.

Stap 4: Wegen van de ernst van de kindermishandeling

Om beter de ernst van de kindermishandeling te kunnen wegen kunnen de volgende zaken verbeterd worden:

- Er kan een risicotaxatie model beschikbaar gesteld worden in de school die gebruikt kan worden wanneer de ernst van de mishandeling gewogen moet worden.
- Daarnaast kunnen de medewerkers zich ook meer bewust worden over de precieze inhoud van de stappen van de meldcode. Het blijkt dat de drie voorgaande stappen al in het huidige handelen van de school zitten, maar dat deze vierde stap een beetje vergeten wordt in de huidige manier van werken.

Stap 5: Beslissing nemen: (niet) melden of zelf hulp inzetten

Zoals in deelvraag twee al naar voren komt, kan het proces verbeterd worden door bovenstaande punten, waardoor de beslissing makkelijker gemaakt kan worden. Het enige verbeterpunt in deze stap is dat twee geïnterviewde aangeven dat er wellicht meer kennis over de sociale kaart beschikbaar moet zijn, om op die manier effectieve hulp in te kunnen zetten. Met name de leerkrachten weten nog niet goed welke hulp er in de regio ingezet kan worden. Dit heeft ook te maken met de vele veranderingen die nu spelen in de Jeugdzorg en de wirwar van organisaties.

Randvoorwaarden, verantwoordelijkheden en taken

Uit deelvraag 2 blijkt dat de leerkrachten te weinig kennis hebben over de inhoud van de meldcode. Dit is een randvoorwaarde om de stappen op een goede manier uit te voeren. Het is dan ook belangrijk dat er een voorlichting o.i.d. komt om duidelijkheid te geven over de verschillende stappen van de meldcode.

Daarnaast moet gekeken worden wie welke taken heeft in de randvoorwaarden. Het is belangrijk dat het voor iedereen duidelijk is wie welke taak uitvoert en naar wie je kan gaan als je vragen hebt over dit onderwerp. De meldcode kan op maat geschreven worden voor SBO Merlijn om op die manier voor zo veel mogelijk duidelijkheid te zorgen.

5.4 Conclusie

Welke onderdelen en stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling kunnen verbeterd worden op SBO Merlijn?

Na het beantwoorden van de drie deelvragen, kan er nu een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag, wat tevens de conclusie van dit onderzoek is. Uit het onderzoek blijkt dat er bij de verschillende stappen van de meldcode zaken goed gaan en dat er ook ruimte ligt voor verbetering in de verschillende stappen. Hieronder volgt een overzicht welke onderdelen en stappen van de meldcode verbeterd kunnen worden op SBO Merlijn.

In het signaleren kan nog meer gebruik gemaakt worden van de signaleringslijsten. Deze lijsten kunnen leerkrachten helpen om signalen beter te duiden en hen alert te maken welke signalen van kindermishandeling er precies zijn. Daarnaast kan de registratie in 'Zorgmanager' door de leerkrachten nog verbeterd worden. Dit geldt niet voor alle leerkrachten, maar op dit moment is er nog geen eenduidige aanpak rondom het registreren.

Vervolgens kan in de collegiale consultatie nog meer gekeken worden naar de rol van de IB'er. De verhouding met de leerkrachten blijkt voor de onder- en bovenbouw wisselend te zijn. Wellicht kan dit nog verbeterd worden door uit te spreken wat de IB'er voor de leerkrachten kan betekenen en welke verschillen er zijn tussen de onder- en bovenbouwleerkrachten. Daarnaast is uit het onderzoek gebleken dat er veel frustratie bij de leerkrachten is over het langdurige proces en de vele regelingen die je moet treffen, voordat je actie kunt ondernemen. De IB'er benoemt juist dat de school zijn plek moet kennen in het hulpverleningsproces en dat je nu eenmaal op bepaalde regelingen moet wachten voordat je actie kunt ondernemen. Deze tweedeling is opmerkelijk en kan besproken worden voor meer duidelijkheid en openheid.

In de gesprekken met de leerling en de ouders blijkt dat er behoefte is om hier meer vaardigheden van te leren. De gesprekken met zowel de leerling als de ouders worden op dit moment wel gevoerd, alleen voelen de medewerkers zich hier wisselend bekwaam in. Er is op dit moment meer behoefte om vaardigheden te leren in het gesprek met de leerling dan vaardigheden in het gesprek met de ouders.

Verder kan in de weging van de ernst van de kindermishandeling meer gebruik gemaakt worden van een risicotaxatie model. Uit het onderzoek blijkt dat bij deze stap op dit moment niet specifiek stil wordt gestaan. De weging wordt samen gedaan met het maken van een beslissing en er is geen hulpmiddel beschikbaar om de mishandeling te wegen. Tijdens het maken van de beslissing blijkt dat dit wordt gedaan door de hele school. Dit is een besluit die de medewerker niet alleen maakt en de beslissing valt of staat met het proces dat je daarvoor doorlopen hebt.

Tot slot blijkt dat er nog enkele randvoorwaarden ontbreken die het werken met de meldcode belemmeren. Zo hebben de leerkrachten te weinig kennis over de daadwerkelijke inhoud van de meldcode. Uit het onderzoek blijkt dat de verschillende stappen wel terug komen in het dagelijkse handelen, maar dat er niet bewust bij de stappen van de meldcode wordt stilgestaan. Een voorlichting o.i.d. kan er voor zorgen dat deze kennis wordt aangeboden. Ook is er op dit moment nog onduidelijkheid over welke medewerkers welke taken hebben. Het is belangrijk dat alle medewerkers weten wie welke taak uitvoert en bij welke medewerker je terecht kan voor je vragen. De meldcode kan op maat geschreven worden voor SBO Merlijn om op die manier voor zo veel mogelijk duidelijkheid te zorgen.

5.5 Internationaal component

In deze paragraaf wordt de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in een breder perspectief gesteld. Er wordt een koppeling gemaakt naar het buitenland en vergeleken hoe er daar wordt omgegaan met dit onderwerp.

In Nederland hebben we rondom het thema van de meldcode te maken met een meldrecht. De meldcode is slechts een hulpmiddel in de beslissing om iets wel of niet te melden. Wel is de school verantwoordelijk actie te ondernemen wanneer er vermoedens zijn van kindermishandeling. De school is echter niet verplicht dit te melden (buitenlandse tips in het werken met een meldcode, 2013). Professionals zijn in Nederland alleen verplicht om het te melden, wanneer er sprake is van mishandeling of misbruik door een andere professional binnen de organisatie.

In een internationaal onderzoek van Berg- le Clercq (2013) zijn al de acties rondom kindermishandeling tussen de landen Duitsland, Zweden, Portugal en Nederland met elkaar vergeleken. Zo is er onder andere gekeken naar de preventie, het signaleren en het melden van kindermishandeling. Berg- le Clercq (2013) concludeert dat in alle landen in de wet aandacht is besteed aan het voorkomen en bestrijden van kindermishandeling. Uit dit onderzoek blijkt ook dat in Duitsland, Portugal en Zweden een meldplicht is. Dit betekent dat professionals die werken met kinderen, verplicht zijn hun vermoedens van kindermishandeling te melden. In Portugal zijn zelfs niet alleen professionals verplicht hun vermoedens te melden, daar is iedereen verplicht dit te doen. Hier gaat het dus ook om burgers die signalen opvangen van kindermishandeling. Verder worden er in dit proces een aantal overeenkomsten benoemd. Zo moeten in alle landen de vermoedens gemeld worden bij instanties, alleen is dit per land verschillend om wat voor soort instantie dit gaat. In Portugal wordt het bijvoorbeeld gemeld bij de politie (Berg- le Clercq, 2013). Als laatste worden er in de verschillende landen ook moeilijkheden beschreven die terug komen tijdens het proces van signaleren tot melden. Zo wordt er beschreven dat het hulpverleningsproces soms te lang duurt, er een gebrek is van kennis van professionals over dit onderwerp en er gebrek is aan samenwerking tussen verschillende instanties (Berg- le Clercq, 2013). Dit zijn onderwerpen die ook terug komen in het onderzoek van SBO Merlijn en zo blijkt dat dit zaken zijn die in heel Europa spelen.

Hoofdstuk 6 - Discussie

In de resultaten is de discussie tussen de leerkrachten en het hulpverleningsapparaat al naar voren gekomen. Er blijken veel frustraties bij de leerkrachten te zijn over de langdradigheid in het ondernemen van actie in het hulpverleningsproces. Aan de ene kant wordt deze bureaucratie als iets positiefs ervaren, omdat je op deze manier bewijsvoering aanlegt en het makkelijker maakt om eventuele hulp in te zetten. Aan de andere kant werkt het de leerkrachten tegen en is het maar de vraag of de leerling er op deze manier sneller mee geholpen wordt. Binnen verschillende overlegmomenten en uit de interviews is dit dilemma naar voren gekomen. Zo is tijdens de IZOCO vergadering zichtbare ergernis geconstateerd, wanneer bleek dat de leerling nog steeds niet was aangemeld voor dat onderzoek wat zo hard nodig is. Ook is er ergernis over het feit of de ambulante spoedhulp in het gezin nu al is afgesloten. De leerkrachten kunnen zich hier boos om maken en denken hierbij erg in het belang van het kind; die moet straks weer terug naar huis. De Intern Begeleiders en de medewerkster van Bureau Jeugdzorg kunnen dit slechte nieuws iets makkelijker verwerken. Zij spreken af nog een keer te bellen en om het nog een keer na te vragen. Met geduld gaan zij verder om de leerling te helpen. Hierbij hebben beide partijen hetzelfde doel, maar gaan zij hier beide op een andere manier mee om.

Het is belangrijk om dit dilemma open te bespreken in het team, om op die manier te proberen de frustratie wat weg te nemen. Het feit blijft dat de leerkracht de leerling in de klas blijft houden, terwijl er soms voor het gevoel van de leerkracht zo weinig gebeurt.

Verder kan als discussie worden aangegeven dat het onderzoek zich niet breder heeft georiënteerd dan alleen de school. In het onderzoek is geen koppeling gemaakt naar de wijk of hulpverleningsinstanties uit de buurt. In het plan van aanpak werd wel nagedacht over het interviewen van een medewerker van Bureau Jeugdzorg die betrokken is bij SBO Merlijn, maar dit is uiteindelijk niet van de grond gekomen. Daarmee is het onderzoek beperkt gebleven tussen de vier muren van SBO Merlijn.

Ten slotte kan als discussie worden aangevoerd of de meldcode daadwerkelijk een toegevoegde waarde heeft binnen een organisatie en in dit geval binnen SBO Merlijn. Zorgen al deze regels ervoor dat kindermishandeling meer preventief en zorgvuldiger worden gesignaleerd? Er zal rondom het signaleren van kindermishandeling altijd een grijs gebied blijven bestaan waarbij het niet precies duidelijk is wat er aan de hand is met een leerling. Daarnaast zijn leerlingen erg goed in het verbergen van hun emoties en problemen in de thuissituatie. Ook kan een leerling ander gedrag vertonen door een scheiding of het overlijden van een familielid. Wanneer is er dan sprake van kindermishandeling? Het is daarom de vraag in hoeverre de meldcode hierbij kan ondersteunen en of het een toegevoegde waarde heeft binnen de school. Zorgt het niet voor meer regels en rompslomp? Worden de leerlingen van SBO Merlijn hierdoor echt beter beschermd?

Hoofdstuk 7 - Aanbevelingen

Naar aanleiding van het onderzoek kunnen de volgende aanbevelingen geformuleerd worden:

- De signaleringslijsten moeten onder de aandacht gebracht worden bij de leerkrachten. Dit kan ze helpen om signalen beter te duiden en hen alert te maken welke signalen er precies zijn. Het kan helpen de medewerkers meer bekwaam te laten voelen in het signaleren.
- In de registratie in 'Zorgmanager' valt nog een stap te maken. Een aantal leerkrachten registreert voldoende en lijken zich bewust van het belang van de registratie. Andere leerkrachten registreren nauwelijks of alleen belangrijke gesprekken met ouders. Hier kan de school nog in verbeteren.
- Helderheid in de taak en rol van de IB voor de verschillende leerkrachten. Er kan onderzocht worden hoe het komt dat de kleuter- en onderbouwleerkrachten meer naar hun IB'er stappen dan de midden- en bovenbouwleerkrachten. Waar heeft dit mee te maken en is het nodig dat hier verbetering in komt om nog efficiënter de collegiale consultatie aan te kunnen gaan?
- Er heerst veel frustratie bij leerkrachten rond het proces van stap 1 tot stap 5 van de meldcode. Dit onderzoek is niet toereikend genoeg om antwoord te geven op de vraag of hier echt iets aan gedaan moet worden om betere hulp voor de leerling te kunnen organiseren, maar wellicht ligt er ruimte in verbetering om hier meer met elkaar over te praten, om zo de frustratie wat dragelijker te maken.
- Uit het onderzoek blijkt dat er behoefte is om meer vaardigheden te leren hoe je op een goede manier het gesprek met de leerling aangaat. Er spelen veel dilemma's en het is een lastig onderwerp. Hoe je hier precies mee om gaat en wat nu juist wel en niet goed is om te doen, daar kan nog verbetering in aangebracht worden. Daarnaast kan er ook een stap gemaakt worden in de gespreksvoering met ouders. Ook in dit gesprek kunnen de leerkrachten nog meer vaardigheden leren.
- Er kan een risicotaxatie model beschikbaar gesteld worden in de school die gebruikt kan worden wanneer de ernst van de mishandeling gewogen moet worden.
- Daarnaast kunnen de medewerkers zich ook meer bewust worden over de precieze inhoud van de stappen van de meldcode. Het blijkt dat de drie voorgaande stappen al in het huidige handelen van de school zitten, maar dat deze vierde stap een beetje vergeten wordt in de huidige manier van werken. Een voorlichting o.i.d. kan een vorm zijn om de medewerkers hiervan op de hoogte te stellen.
- Tot slot moet gekeken worden wie welke taken heeft in de randvoorwaarden. Het is belangrijk dat het voor iedereen duidelijk is wie welke taak uitvoert en naar wie je kan gaan als je vragen hebt over dit onderwerp. De meldcode kan op maat geschreven worden voor SBO Merlijn om op die manier voor zoveel mogelijk duidelijkheid te zorgen.

Hoofdstuk 8 - Slotwoord

In dit slotwoord wil ik benadrukken dat dit onderzoek niet representatief is voor alle basisscholen die te maken hebben met de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling. Dit onderzoek heeft zich volledig en alleen gericht op SBO Merlijn en haar medewerkers. Daarmee kan niet geconcludeerd worden dat andere scholen hetzelfde nodig hebben als deze school. Daarvoor is een ander onderzoek nodig.

Tot slot hoop ik dat deze scriptie met plezier gelezen is en dat de betrokkenen van SBO Merlijn verder kunnen met de uitwerking van de aanbevelingen. Ik heb in ieder geval met veel plezier aan dit onderzoek en deze scriptie gewerkt.

Den Haag,
Juni 2014.

Hoofdstuk 9 - Literatuurlijst

Actieplan Kinderen Veilig Thuis (2007) Geraadpleegd op 7 november 2013, van <http://www.Rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brochures/2007/09/19/actieplan-aanpak-kindermishandeling-kinderen-veilig-thuis.html>

Algemeen Dagblad (24 september 2013). Ziekenhuis blind voor geweld tegen kind. Geraadpleegd op 5 december 2013 van <http://www.ad.nl/ad/nl/4560/Gezond/article/detail/3514989/2013/09/24/Ziekenhuis-blind-voor-geweld-tegen-kind.dhtml>

Bartelink, C. (2013). Risicofactoren en beschermende factoren voor kindermishandeling. Geraadpleegd op 5 november 2013, van http://www.eco3.nl/nji/dossierDownloads/Risicofactoren_kindermishandeling.pdf

Berge, I. ten (2012). *Stoppen en helpen*. Amsterdam, SWP

Berg- le Clercq, T. (2013). *Combating child abuse and neglect in Germany, Hungary, Portugal, Sweden and The Netherlands*. Geraadpleegd op 9 mei 2014, van [http://www.nji.nl/nl/\(301987\)-Combating_child_abuse.pdf](http://www.nji.nl/nl/(301987)-Combating_child_abuse.pdf)

Coker, A. (2011). *Psychological, reproductive and maternal health, behavioral, and economic impact of intimate partner violence*. Geraadpleegd op 9 januari 2013, van <http://psycnet.apa.org/index.cfm?fa=buy.optionToBuy&id=2010-13682-012>

Dijkstra S. (2012). *Begeleide terugkeer na partnergeweld en de betekenis van tijd*. Geraadpleegd op 7 november 2013, van <http://hbo-kennisbank.uvt.nl/cgi/av/show.cgi?fid=8784>

Donk, C. van der, & Lanen, B. van (2013) *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum, Coutinho

Douma, L. (2012). *Handelen bij kindermishandeling en huiselijk geweld. Van signalering tot besluit*. Den Haag, Boom Lemma

Ferwade, H. (2005) Eerwraak of eerdergerelateerd geweld? Geraadpleegd op 7 november 2013, van <http://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid:40d5a38f-09ef-4b78-85ad-b1e966a9d66a/>

Geurts E. (2013). *8 tips voor een goed gesprek met jonge kinderen*. Geraadpleegd op 9 mei 2014, van <http://tkmnieuws.nl/8-tips-voor-een-goed-gesprek-met-jonge-kinderen/>

Huiselijk Geweld (n.d.) Signalenlijst. Geraadpleegd op 28 mei 2014 van, http://www.huiselijkgeweld.nl/doc/huwelijkswang/signaleringslijst_toolkit_hd.pdf

IJzendoorn, R. (2010). *Gehechtheid en trauma*. Amsterdam, Hogrefe

Jeugdkennis. (2013). *Buitenlandse tips voor werken met de meldcode*. Geraadpleegd op 9 mei 2014, van <http://www.jeugdkennis.nl/jgk/Artikelen-Jeugdkennis/Buitenlandse-tips-voor-werken-met-een-meldcode>

Juffer, F. (2010). *Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties*. Geraadpleegd op 6 november 2013, van http://members.home.nl/rapto/researchmemorandum20106_beslissingen-over-kinderen-in-problematische-opvoedingssituaties.pdf

Ministerie VWS (n.d.). *Publiekscampagnes*. Geraadpleegd op 21 november 2013, van <http://www.huiselijkgeweld.nl/beleid/landelijk/publiekscampagne>

Moylan C. A. (2010). *The Effects of Child Abuse and Exposure to Domestic Violence on Adolescent Internalizing and Externalizing Behavior Problems*. Geraadpleegd op 9 januari 2014, van <http://link.springer.com/article/10.1007/s10896-009-9269-9>

NJI (2013). *Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling voor professionals in het primair onderwijs*. Geraadpleegd op 7 november 2013, van [http://nji.nl/nl/Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling_PO.pdf](http://nji.nl/nl/Meldcode_Huiselijk_Geweld_en_Kindermishandeling_PO.pdf)

NJI (2011). *Signalen van kindermishandeling 4-12 jaar*. Geraadpleegd op 9 mei 2014, van <http://www.nji.nl/nl/signalenkm4tot12.pdf>

Over het AMK (2013). Verkregen op 9 januari 2014, van <http://www.amk-nederland.nl/over-amk/#het-amk-adviseert>

Rijksoverheid (n.d.). *Passend onderwijs*. Geraadpleegd op 7 november 2013, van http://www.Rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs?utm_campaign=sea-t-onderwijs_en_wetenschap-a-passend_onderwijs&utm_term=passend%20onderwijs&gclid=CMfYkZbu0roCFZMdtAodrB8AGw

SBO Merlijn (n.d.) *Homepage*. Geraadpleegd op 6 november 2013, van <http://www.nldata.nl/sbomerlijn/cgi-oic/pagedb.exe/show?no=1>

Staatsblad (2013). Verkregen op 8 november 2013, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2013-324.html>

Trendrapport 2010 Landelijke Jeugdmonitor. (2010) Geraadpleegd op 5 november 2013, van <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/54606223-8C98-4A66-8941-D2A968C65EC8/0/2010g93.pdf>

Volkskrant (6 mei 2013). *Moordzaak Ruben en Julian*. Verkregen op 6 mei 2013, van <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/13364/Moordzaak-Ruben-en-Julian/index.dhtml>

Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst interviews

Bijlage 2: Enquête

Bijlage 3: Observatieformulier IZOCO vergadering

Bijlage 1: Vragenlijst interviews

In deze bijlage zijn de vragen terug te vinden die als leidraad voor de interviews zijn gebruikt.

1. Wat weet je van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling?

De eerste stap van de meldcode is signaleren.

2. Waar let je op bij het signaleren van kindermishandeling?
3. Wanneer noem je een signaal een signaal van kindermishandeling?
4. Wat doe je met een signaal van kindermishandeling?
5. Registreer je alle signalen van kindermishandeling?
6. Waar let je op bij het registreren van de signalen?
7. Hoe ga je om met signalen van kinderen die niet bij jou in de klas zitten? Bijvoorbeeld wanneer je als taaldocent kinderen uit andere klassen in de klas hebt?
8. Zijn er binnen de school signaleringslijsten van kindermishandeling beschikbaar?
 - a. Zo ja, raadpleeg je deze wel eens?
9. Voel je je bekwaam om signalen van kindermishandeling te registreren?
 - a. Wat heb je hier eventueel nog extra bij nodig?

De tweede stap van de meldcode is de collegiale consultatie.

10. Wanneer raadpleeg je een collega bij een vermoeden van kindermishandeling?
11. Welke vragen stel je dan aan je collega?
12. Wat vind je belangrijk in de collegiale consultatie?
13. Voel je je bekwaam om de collegiale consultatie aan te gaan?
 - a. Wat heb je hier eventueel nog extra bij nodig?

De derde stap is het gesprek aangaan met de ouders/kind.

14. Ga je na het noteren van de signalen en bij een vermoeden van kindermishandeling in gesprek met het kind?
15. Ga je na het noteren van de signalen en bij een vermoeden van kindermishandeling in gesprek met de ouders?
16. Welke afweging maak je voordat je een gesprek aangaat met een kind?
17. Waar let je op wanneer je een gesprek aangaat met een kind?
18. Welke acties onderneem je voordat je een gesprek aangaat met de ouders?
19. Wat vind je moeilijk tijdens het voeren van het gesprek met ouders?
20. Waar let je op wanneer je de zorgen bespreekt die je hebt rondom een kind met ouders?
21. Wat doe je met de informatie uit het gesprek met ouders?
22. Voel je je bekwaam om een gesprek aan te gaan met ouders over vermoedens van kindermishandeling?
 - a. Wat heb je hier eventueel nog extra bij nodig?

De vierde stap is het wegen van de ernst van de kindermishandeling

23. Welke acties onderneem je wanneer je de ernst van de zorgen weegt?
24. Ben je bekend met de risico taxatie modellen?
 - a. Zo ja, gebruik je deze tijdens de weging van de ernst van de kindermishandeling?
25. Voel je je bekwaam om de ernst van kindermishandeling te wegen?

a. Wat heb je hier eventueel nog extra bij nodig?

De vijfde stap is wel of niet een melding doen bij het AMK of het zelf hulp organiseren.

26. Waar let je op tijdens het maken van een beslissing om wel of niet te melden?

27. Voel je je bekwaam om de beslissing om wel of niet te melden?

a. Wat heb je hier eventueel nog extra bij nodig?

Algemene meldcode vragen

28. Waar zou je extra informatie over willen om zo goed mogelijk met de meldcode te kunnen werken?

29. Wat gaat er goed in de school tijdens het werken met de meldcode?

30. Waar moet extra aandacht aan besteed worden tijdens het werken met de meldcode?

31. Bij welke stap van de meldcode heb je het meeste moeite om de vooraf opgestelde handelingen uit te voeren?

32. Bij welke stap van de meldcode vind je de vooraf opgestelde handelingen makkelijk uit te voeren?

33. Bij welke kinderen die op dit moment in je klas zitten heb je wel eens vermoedens gehad van kindermishandeling?

34. Heb je nog extra toevoegingen die van belang kunnen zijn voor mijn onderzoek?

Bijlage 2: Uitwerking enquête

De enquête is bij 8 verschillende medewerkers afgenomen. Het kan zijn dat een medewerker meerder functies per vraag heeft ingevuld.

Wie heeft / hebben	Wie in de school?
Deskundigheid en relevante, recente literatuur op het gebied van kindermishandeling?	
Aantoonbare vaardigheden in de gespreksvoering met ouders	
Kennis van de sociale kaart van de hulpverleningsinstellingen zowel lokaal, regionaal en landelijk?	
Vaardigheden in het overbrengen van kennis op collega-beroepskrachten en het coachen van collega's?	

Wie kan/ kunnen	Wie in de school?
Gesprekspartner zijn voor collega's die een geval van kindermishandeling vermoedt op grond van eigen waarneming of informatie van derden?	
Bemiddelen bij problemen of knelpunten in de meldcode?	
Relevante ontwikkelingen over kindermishandeling en huiselijk geweld bijhouden?	
Nieuwe medewerkers op de hoogte brengen van de werkwijze met betrekking tot kindermishandeling en huiselijk geweld?	
Bijscholing op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling verzorgen?	
Deelnemen aan een netwerk aandacht functionarissen in de regio?	

Wie draagt(en) de verantwoordelijkheid	Wie in de school?
Om volgens de inhoud van de meldcode te handelen?	
Om de signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling te duiden en uit te leggen?	
Om te waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen?	
Om contact op te nemen met organisaties die ook te maken hebben met het kind?	
Om contact op te nemen met het AMK of de politie?	
Om door te verwijzen naar professionele hulp of dit in gang te zetten?	
Om erop toe te zien dat er zorgvuldig met de privacy wordt omgegaan?	
Voor de verslaglegging?	
Om de meldcode aan te laten sluiten op de werkprocessen binnen de organisatie?	
Om de meldcode regelmatig te evalueren?	
Om de meldcode als terugkerend thema op de agenda van vergaderingen te plaatsen?	

Bijlage 3: Observatieformulier IZOCO vergadering

Vergadering 1

Datum:

Tijd:

Opmerking: Deze observatie voer ik uit tijdens de vergadering. Ik neem zelf geen deel en tijdens de vergadering heb ik alles genoteerd wat te maken heeft met de stappen van de meldcode.

Doel: Met deze minder gestructureerde observatie wil ik inzicht krijgen op welke manier er in de IZOCO vergadering de stappen van de meldcode terug komen.

Leerling	Uitspraken m.b.t. de meldcode
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling voor SBO Merlijn.

Stappenplan voor het handelen bij signalen van
huiselijk geweld en kindermishandeling.

Inhoudsopgave

Inleiding	blz. 3
Toelichting kernbegrippen	blz. 3
Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	blz. 4
Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling	blz. 5
Stap 1. In kaart brengen van signalen	blz. 5
Stap 2. Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies en meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld	blz. 6
Stap 3. Gesprek met de leerling en de ouder	blz. 7
Stap 4. Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling	blz. 8
Stap 5. Beslissen: zelf hulp organiseren of melden	blz. 9
Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen	blz. 9
Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder	blz. 9
Verantwoordelijkheden van de school in het scheppen van een randvoorwaarde voor een veilig werk- en meldklimaat	blz. 10
Bijlagen	blz. 12
Signaleringslijst	blz. 13
Risicotaxatie model	blz. 17

Inleiding

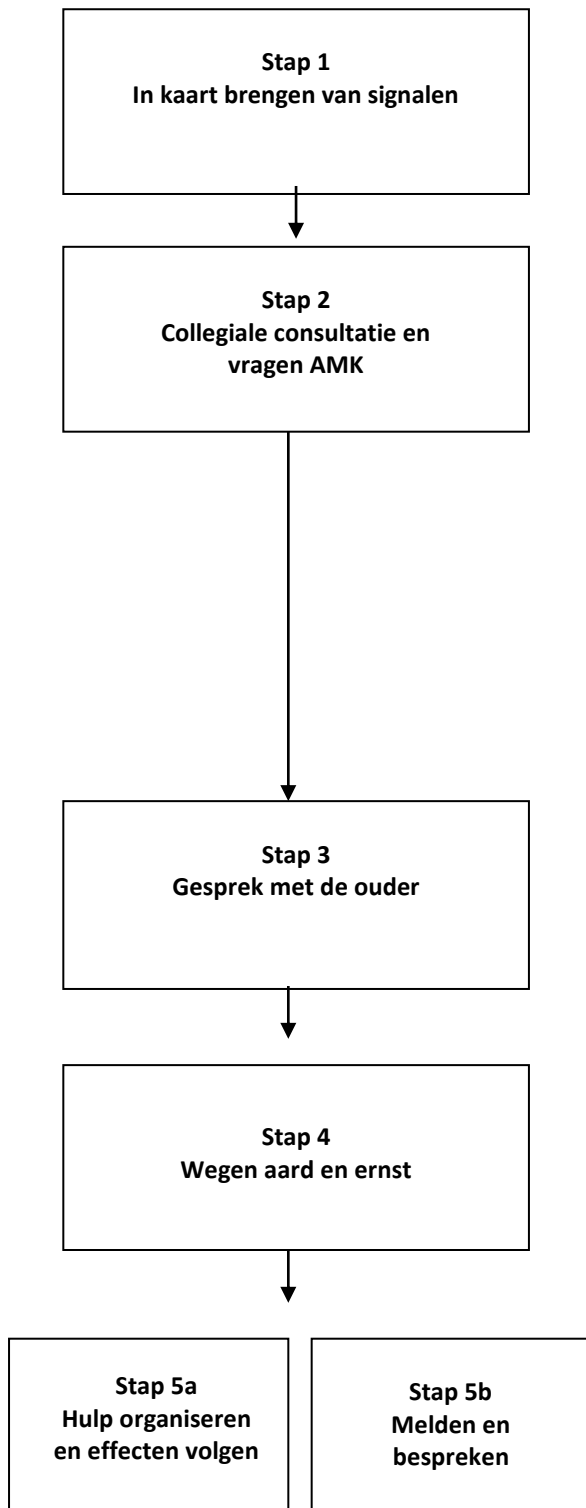
De Wet Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is ingegaan op 1 juli 2013 en stelt dat instanties waar professionals werken met kinderen, verplicht zijn te beschikken over een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit geldt dus ook voor de school SBO Merlijn.

De meldcode bestaat uit een stappenplan waarin staat toegelicht hoe professionals kunnen handelen wanneer zij een vermoeden hebben van kindermishandeling en welke stappen zij moeten ondernemen. Naar aanleiding van het onderzoek wat is in gedaan in juni 2014 in opdracht van SBO Merlijn, door een studente van de Hogeschool Rotterdam, is deze meldcode speciaal geschreven naar de wensen en behoefte van de medewerkers van SBO Merlijn. Voordat de stappen van de meldcode worden toegelicht, zal er eerst een toelichting van de belangrijke begrippen worden gegeven.

Toelichting begrippen

- Onder **huiselijk geweld** wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op elke locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijk integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex)partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten.
- Onder **kindermishandeling** wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen. Hierdoor wordt ernstige schade berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking.

Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor SBO Merlijn

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- Observeer en onderzoek naar onderbouwing
- Registreer in Zorgmanager
- Raadpleeg de signaleringslijst (zie bijlage 1)
- Overleg met intern begeleider en directie, actie richting stap 2 wordt vastgelegd

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of Steunpunt Huiselijk Geweld

- Consulteer interne en externe collega's tijdens:
 - Gesprekken met collega's
 - Leerling/groepsbespreking
 - Interne Zorg Commissie (IZOCO)
- Consulteer ook het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Stap 3: Gesprek met de leerling en met de ouder.

- Overleg met de IB'er
- Gesprek met de leerling: vraag naar feiten en veroordeel niet
- Gesprek met de ouder: delen van de zorg
- Uitkomsten consultaties bespreken met ouders

Stap 4: Weging van de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

- Weging risico, aard en ernst van de kindermishandeling of huiselijk geweld af
- Raadpleeg LIRIK (zie bijlage 2)
- Vraag het AMK hierover een oordeel te geven

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

- Overleg met IB'er en SMW'er
- Bespreek met de ouder welke hulp georganiseerd wordt
- Organiseer hulp door ouder en leerling door te verwijzen naar Bureau Jeugdzorg of andere hulpverleningsinstantie
- Monitor of ouder en leerling hulp krijgen
- Volg de leerling

Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder

- Overleg met IB
- Bespreek met de ouder uw voorgenomen melding
- Meld bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
- Volg de leerling en bel bij nieuwe/blijvende zorgen het AMK

I. Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

In deze stap van de meldcode is het belangrijk om de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten, in kaart te brengen en vervolgens vast te leggen in Zorgmanager. De intern begeleiders kunnen ondersteunen in het duiden en toelichten van de diverse signalen rondom vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Leg naast alle signalen, ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen. De leerkracht is verantwoordelijk voor de registratie van de leerlingen uit zijn/haar klas. Daarnaast zijn de andere betrokkenen verantwoordelijk voor de registraties van zijn/haar acties en afspraken.

Zelden zullen de signalen direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is daarom verstandig uit te gaan van de signalen die u als leerkracht of andere betrokkene bij de leerling of in de interactie tussen ouder(s) en leerling waarneemt. In deze fase kunt u de leerling in de klas en eventueel daarbuiten observeren (bijvoorbeeld tijdens een huisbezoek) waardoor u de signalen in kaart kunt brengen. In de signalenlijst uit bijlage 1 vindt u een overzicht van de signalen die te maken kunnen hebben met huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het is gebruikelijk om in gesprek te gaan met de ouder(s) tijdens haal- en brengmomenten. Tijdens het uitwisselen over de activiteiten van de dag, de leerling en de feitelijkheden die u opvallen, krijgt u een beeld waardoor u ook met informatie van de ouder(s) de situatie in kaart kunt brengen.

Daarnaast observeert u de ouder(s) en het kind tijdens overige contactmomenten. U verzamelt alle signalen waardoor u duidelijker krijgt of er zorgen zijn en welke zorgen dit zijn.

Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen hoort u schriftelijk vast te leggen in Zorgmanager. Hierdoor kunt u later bij de inspectie verantwoording afleggen indien dit wordt gevraagd.

Leg in de Zorgmanager de volgende gegevens vast:

- Vermeld altijd datum, plaats, situatie en overige aanwezigen.
- Signalen die duidelijk maken welke zorgen u ziet, hoort of ruikt.
- Signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten.
- Contacten over deze signalen.
- Stappen die worden gezet.
- Besluiten die worden genomen.
- Vervolgaantekeningen over het verloop.
- Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde medewerker.

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een medewerker, meld de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de *Wet Preventie en bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs, artikel 4 Verplichting tot overleg en aangifte inzake zedenmisdriven (meld- en aangifteplicht)*. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Tijdens deze stap van de meldcode staat het overleg met andere collega's, zowel intern als extern, centraal. Bespreek de signalen uit stap 1 met een collega uit dezelfde bouw of ga in gesprek met de IB'er. Vraag zo nodig ook advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld.

Consultatie is dus mogelijk met de volgende collega's: de intern begeleider, schoolmaatschappelijk werker, de directie, een collega uit dezelfde klas en/of de jeugdarts. Na consultatie kan de leerling ook ter bespreking ingebracht worden in de interne zorgcommissie van de school.

Indien u ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij de leerling, moet u advies vragen bij het AMK. Het AMK kan een eerste weging maken of het terecht is dat u zich zorgen maakt over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld. Zorgvuldig handelen vereist dat u nagaat of u advies moet vragen bij het AMK.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat u de leerling daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zo nodig in hetzelfde gesprek een melding doen zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet. In noodsituaties kunt u overigens ook contact zoeken met de crisisdienst van het Bureau Jeugdzorg en/of de politie vragen om hulp te bieden.

Stap 3: Gesprek met de leerling en de ouder(s)

Bespreek de signalen met de leerling en de ouder(s). Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de ouder of leerling, raadpleeg dan de IB'er.

Belangrijke aandachtspunten tijdens het voeren van het gesprek met ouders zijn de volgende:

1. Leg de ouder(s) het doel uit van het gesprek.
2. Beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan.
3. Nodig de ouder(s) uit om een reactie hierop te geven.
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en uit te wisselen over de ontwikkeling van hun leerling, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouder(s) expliciet uit tot het geven van zijn/haar mening en vraag door over leerling gerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder(s) de situatie? Hoe gedraagt de leerling zich thuis? Hoe reageert de ouder(s) daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert de leerling hierop? Hoe is de ontwikkeling van de leerling tot nu toe verlopen? Wat vindt de ouder(s) daarvan? Hoe ervaart de ouder(s) de opvoeding en zijn rol als ouder(s)?

Breng de ouder(s) na overleg met anderen op de hoogte. Informeer en wissel tijdens deze contacten continu uit over de ontwikkeling van de leerling en de zorgen die u hebt. Indien een handelings- of begeleidingsplan wordt ingezet voor de leerling, bespreek dit met de ouder(s). Bespreek ook tussentijds en na afloop de resultaten van het handelings- of begeleidingsplan.

Indien de ouder(s) de zorgen herkent kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Daarnaast kunnen handelingsadviezen worden uitgewisseld voor in de klas en thuis.

Indien tijdens het gesprek met de ouder(s) blijkt dat de zorgen een andere oorzaak heeft, kunt u dit traject afsluiten. U kunt de leerling en de ouder(s) binnen de interne en externe zorgstructuur van de school verder begeleiden.

Het doen van een melding bij het AMK zonder dat de signalen zijn besproken met de ouder(s), is alleen mogelijk als:

- de veiligheid van de ouder(s), die van u zelf, of die van een ander in het geding is; of
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de ouder(s) door dit gesprek het contact met u zal verbreken.

Bij het vragen van advies aan het AMK geldt dit niet, advies vragen mag altijd anoniem.

Naast het gesprek met de ouder(s), is het ook belangrijk om met het kind te praten over de vermoedens rondom het huiselijke geweld of de kindermishandeling. Belangrijke aandachtspunten tijdens het gesprek met de leerling zijn de volgende:

1. Wees oprecht naar de leerling
2. Sluit aan bij de ontwikkeling van de leerling
3. Luister actief
4. Accepteer wat de leerling vertelt
5. Val de ouders niet af
6. Stel korte en open vragen
7. Geef uitleg over de situatie en de vervolgstappen
8. Beloof nooit geheimhouding

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de ouder en de leerling(s) het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling gebruik van een risicotaxatie model, de LIRIK. Deze is te vinden in bijlage 2. Vul de LIRIK samen in met de IB'er en neem daarna contact op met het AMK om de bevindingen te delen en om advies te vragen.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u de leerling redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- organiseer dan de noodzakelijke hulp;
- volg de effecten van deze hulp; en
- doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

De IB'er en de SMW'er kunnen ondersteunen in het bepalen welke hulp ingezet kan worden. Het is belangrijk om hier met elkaar goede afspraken over te maken. Bespreek met de ouders de verder te nemen stappen voor geadviseerde hulpverlening voor de leerling en/of de ouder. Geef informatie en maak afspraken over de eventuele indicaties die nodig zijn voor verdere hulp. Verwijs de ouders door en vraag daarna of de ouders is aangekomen bij de hulp.

Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder(s)

Kunt u uw leerling niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermen, of twijfelt u er aan of u hiertegen voldoende bescherming kunt bieden:

- meld uw vermoeden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling;
- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om uw leerling en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Onderneem deze stappen samen met de IB'er en licht de directie in over de melding.

Bespreek uw melding vooraf met de ouders. U bespreekt de melding ook met de leerling wanneer deze 12 jaar of ouder is.

1. Leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is.
2. Vraag de leerling en/of ouder(s) uitdrukkelijk om een reactie.
3. In geval van bezwaren van de leerling en/of ouder(s), overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren.
4. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.
5. Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.
6. Volg de effecten van deze hulp; en
7. Doe opnieuw een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt, of opnieuw begint.

Van contacten met de leerling en/of ouder(s) over de melding kunt u afzien:

- als de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is; of als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de leerling en/of de ouder(s) daardoor het contact met u zal verbreken.

II Verantwoordelijkheden van SBO Merlijn in het scheppen van een randvoorwaarde voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt SBO Merlijn er zorg voor dat:

Directie en MT:

- de meldcode opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling (mogelijk de intern begeleider) aanstellen of deze taak beleggen bij een ander teamlid.
- de deskundigheidsbevordering (zoals signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld, melden in de verwijzindex) voor zover nodig opnemen in het scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden aan medewerkers, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de meldcode aansluiten op de zorgstructuur van de organisatie;
- voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar stellen om de medewerkers te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de code;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van ouders bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maken over de wijze waarop de school zijn medewerkers zal ondersteunen als zij door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

De intern begeleider:

- als vraagbaak functioneert binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- deelneemt aan de Interne Zorg Commissie
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners;
- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van de leerling bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met het AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling) voor advies of melding.
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

De leerkracht:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de intern begeleider bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de intern begeleider, zoals observeren of een gesprek met de ouder(s);
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de intern begeleider.

de directie, de leidinggevende en de medewerkers zijn *niet* verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan ouders of leerlingen (begeleiding, therapie).

III Bijlagen

Bijlage 1: Signaleringslijst

Bijlage 2: Risicotaxatie model LIRIK

Bijlage I - Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (chtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling. Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van de ouders en gezin genoemd.

1. Psychosociale signalen

- Ontwikkelingsstoornissen
- Achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- Schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- Regressief gedrag
- Niet zindelijk
- Relationale problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Leerling is bang voor ouder
- Leerling vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

2. Relationale problemen

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Bevriezing bij lichamelijk contact
- Allemansvriend
- Lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- Waakzaam, wantrouwend

Ten opzichte van andere kinderen:

- Speelt niet met andere kinderen
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Wantrouwend
- Trekt zich terug
- In eigen fantasiewereld.

3. Gedragsproblemen

- Plotselinge gedragsverandering
- Labiel, nerveus gespannen
- Depressief
- Angstig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Agressief

- Hyperactief
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Niet huilen, niet lachen
- Niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Schuld- en schaamtegevoelens
- Zelf verwondend gedrag
- Eetproblemen
- Anorexia / boulimia
- Slaapstoornissen
- Bedplassen / broekpoepen

4. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken:

- Blauwe plekken
- Krab-, bijt-of brandwonden
- Botbreuken
- Littekens
- Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)
- Slechte hygiëne
- Onvoldoende kleding
- Onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen
- Recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- Traag herstel door onvoldoende zorg
- Ondervoeding
- Achterblijven in lengtegroei
- Psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

5. Kenmerken relatie ouder- kind

- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in eigen verleden
- Apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van eigen emoties
- Negatief zelfbeeld
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens op school komen halen
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Ouder met psychiatrische problemen
- Verslaafde ouder

Gezinskenmerken

- Multi-probleem gezin
- Ouder die er alleen voorstaat

- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Isolement
- Vaak verhuizen
- Sociaaleconomische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- Veel ziekte in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

6. Specifieke signalen bij seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- Verwondingen aan genitaliën
- Vaginale infecties en afscheiding
- Jeuk bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- Sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

Gedragsproblemen

- Afwijkend seksueel gedrag
- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- Niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- Niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- Angst voor zwangerschap
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- Negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Housterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- Geen plezier in bewegingsspel

7. Signalen specifiek voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- Agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- Alcohol-of drugsgebruik
- Opstandigheid
- Angst
- Depressie
- Negatief zelfbeeld
- Passiviteit en teruggetrokkenheid
- Zichzelf beschuldigen
- Verlegenheid
- Suïcidaliteit

Problemen in sociaal gedrag en competentie

- Sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- Wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- Gebrek aan sociale vaardigheden
- Schoolproblemen
- Schooluitval
- Moeite met concentreren
- Overcompenseren (opvallend extra inzet op school)

Bijlage 2 – Risicotaxatie model LIRIK

De LIRIK is een hulpmiddel bij het beoordelen van kindermishandeling of er sprake is van kindermishandeling en of de leerling risico loopt in de toekomst. De LIRIK is een checklist die helpt om relevante te onderscheiden van niet-relevantie informatie. Daarnaast zorgt de LIRIK ervoor dat er kritisch naar de situatie van de leerling gekeken wordt en kan er gekeken worden of er niets over het hoofd wordt gezien.

Link naar het PDF bestand:

Link naar de internetsite:

[http://www.nji.nl/nl/Kennis/Projecten/Licht-Instrument-Risicotaxatie-Kindveiligheid-\(LIRIK\)](http://www.nji.nl/nl/Kennis/Projecten/Licht-Instrument-Risicotaxatie-Kindveiligheid-(LIRIK))